

Aposelbar Ingangariba

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godın Duam aposelba tuavim men akazi, ezi me Iesusın Akar Aghuim “Jerusalemın nguibamın aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamın otevíba bar,” an gun me migei. (Ni 1:8in gan.)

Aposelin Akinafarim kamaghin migia ghaze, Iesusın sios Judabar tongin dikavigha egha gin a ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimın otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekar vamira Aposelbar Akinafarim a migei, a Godın Duamın ingangarim. Pentikosın dughiamın Godın Duam faragha Iesusın suren gumazibar ize. Egha gin Godın Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi. Ezi akinafarir kam e uaghan aposelba akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusın Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamın gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelın Akınafarim, an aposelın aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusın gın aruizir puvati. A Iesusın sios gumazamiziba dikabırasa pamtemın ingari. Ezi Iesus Polın diazi, ezi a gumazir aghuimın otogha guizbangıra an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akınafarimın otevir maba, Luk bizir Pol bativizibar geghanasa, a ghaze, “Eia” dagh ami. Fofozir gumazir avırım ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghın amizi, a ghaze, “Eia”. pb

Aposelba Jerusalem aven Iesusın akam akuri

(Sapta 1:1-8:3)

Iesus akar dikırızimın ghaze, a Godın Duam anemangam

¹⁻² Tiofilus, ki akınafarir kam ni bagha an osiri. Nan akınafarir faragha zuimın, ki Iesus amizir biziba bar, ko a gumazamizibar sure gamiziba bar, da osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghıra ikia, ghua a Godın Nguibamın ghuavanabozir dughiamın tuzir biziba, ki da osiri. A tıghar Godın Nguibamın mangasa, aposelba misevegha egha Godın Duamın gavgavimın ingangarir akabar me miğei.* ³ A faragha mızaziba inigha aremegha egha ua dikafi.

* **1:1-2:** (1:1) Luk, a akınafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akınafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7

Egha a tighar Godin Nguibamin mangasava, a uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar foz, a ua dikavigha iti. 40 plan dughiaba, dughiar kamın aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativir Arazimın gun me miği. ⁴ Dughiar mam a me ko ikiava, apava miğirigiar gavgavir kam me ganingi, “Ia Jerusalemın nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ia a barazi, ki an gun ia mikeme. Ia a bagh iki. ⁵ Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.”

⁶ Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?”†

⁷ Ezi Iesus kamaghin me miği, “Biziba otivamin dughiaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim pu. ⁸ Eghti Godin Duam ia gisin izighirighti, ia an gavgavim iniam; eghti ia bizir ia ganigha foziba, Jerusalemın nguibamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamın oteviba bar, me geghanam.”

1:4: Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:5:** Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 † **1:6:** (1:6) Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelba Romın apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamın otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Romın gavman batueghiva uabi Israelbar ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. **1:7:** Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1

*Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20 ko Luk 24:50-53)*

⁹ Ezi Iesus kamaghin mikemegha, egha an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

¹⁰ A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arughava bemira men min tu. ¹¹ Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizima a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizima a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.”

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias a misefe

¹² Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ateghava ua Jerusalem zui. Olivin Mighsiam kam Jerusalem roghira ikiava an ruarim kilomitan vamiran mirara ghu. ¹³ Egha me otivighava, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabara kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Batolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusin otarim, ko Saimon a Selotiabar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

1:9: Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16

¹⁴ Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko miġei, amizir maba ko Maria, Iesusin amebam, koma an doziba sara.

¹⁵ Dughiar kabar aven Pita niġhnizir gavgavim Iesusin itir darasi tongin tugha, (men avirimin dibobonim 120) ¹⁶ egha kamaghin miġei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin miġei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin otogha gifa, Devit mikemezir moghira. ¹⁷ Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”

¹⁸ (Ivezir a uan arazir kuramin inizim, Judas nguazir mam givese. Egha nguazir kam in a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire. ¹⁹ Kamaghin amizi, Jerusalem in itir darasi bar moghira bizir kam baraki, egha me nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamaghin, ghuzir nguazim.)

²⁰ Egha Pita ghua kamaghin miġia ghaze, “Ezi Godin Akinafarimin itir Ighiabar aven osizirir kam iti,

‘An danganim pura iki,
tav an danganir kam in ikian marki.’

Egha a uaghan ghaze,

1:14: Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:16:** Sng 41:9
1:17: Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 **1:18:** Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:20:**
 Sng 69:25, 109:8

‘A gumazir dapanim,
eghti igharaz tav an danganim ini.’

²¹ “Ezi kamaghin, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Iesus ko aruizir gumazitam a misivam. ²² Dughiar Jon gumaziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghua-vanabozir dughiamin tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam a misivam. Gumazir kam Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kamın gun akam akunam.”

²³ Egha me gumazir pumuningin ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias. ²⁴⁻²⁵ Egha me God ko migei, “Ekiam, ni gumazibar navir ave-riaba bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghtima, an aposelin ingangarim bagh Judasin dangamin iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamimin ghu.” ²⁶ Egha me dagiaba aningin ziamning osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziam gisin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11 pla aposelbar tongin aneti.

2

Godin Duam izaghiri

¹ Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar

1:22: Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **2:1:**
Lo 16:9-11, Ap 1:14

moghira uari akuvagha danganir vamiran iti.*

² Ezima zuamira niginir mam Godin Nguibamin ikeghava zaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a gizivagha a noke.

³ Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghirava vaghvagha men dapanir siriabagh apiaghiri. ⁴ Ezi Godin Duam bar moghira me gizivaghava, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

⁵ Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me uan nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalem in iti. ⁶ Egha me niginir kam baregha iza bar uari akuvaghav ikiava, me vaghvagha orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Ezi kamaghin me osemegha okam nighnisi. ⁷ Egha me digavir kura ram gamighava azangisi, "Gumazamizir migeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara! ⁸ Ezima manmaghin amizima e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabav gei? ⁹ E marazi, Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distrighin izezir gumaziba. Ezi marazi Judian Distrigh ko Kapadosian Provins ko Pontusin Provins koma Esian Provinsin ize. ¹⁰ Ezi maba Frigian Distrigh ko Pampilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir danganim a nguibar ekiam Sairinin boroghira itiba ize. Ezi marazi Judan gumazir Rom in nguibamin ikegha izeziba.

* **2:1:** (2:1) Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar aghavir dughiar ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:3:** Mt 3:11
2:4: Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15

11 E bar moghira, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Judan arazibagh amuava dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. Ezima en marazi Kritian arighatizim koma Arabian Distrighin gumaziba, e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!” 12 Egha Judan gumaziba digavir kuram gamighava pura okam nighnighava uarir azangisi, “Kar bizir tizim?”

13 Ezima Judan gumazir maba dibovir akabar migia ghaze, “Me wainin dipar aviriba amegha ongani.”

Pita akam akuri

14 Ezi Pita 11 plan aposelba ko tughav ikia, egha a gumazamiziba pamtem kamaghin me migei, “Ia Judaba koma Jerusalemın itir gumazamiziba, ia bar deraghviram na baragh. Ki bizir otozir kamın gun ia mikemeghtima, ia a gifogham. 15 Gumazir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.† 16 Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezir moghin,

17 ‘God kamaghin migia ghaze,
 Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me daningam.
 Eghtima ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazibar min mikimtima,

2:15: 1 Te 5:7 † 2:15: (2:15) Judaba dughiar kamın mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei.

- ian gumazir igiaba irebabar m̄in bizibar
gant̄ima,
ian gumazir ghuriba irebabar ganam.
- 18 Eghti nan ingangarir gumazamiziba,
ki uaghan uan Duam dughiar kabar me
daningam,
eght̄ima me Godin akam inigha izir gu-
mazibar akabav kimam.
- 19 Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir
arazibar akakagh,
egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.
Eghti ghuzim ko avim ko muturir dafam
otogham.
- 20 Eght̄ima aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin
min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti, gin Ekiam Izamin
Dughiam otivam.
Dughiar kam Ekiam uan gavgavim ko
angazangarim sara izam.
- 21 Ezi Ekiamin ziamin deir darasi,
a ua me inigham.'

22 "Israelin gumazamiziba, ia migirigiar kam
baragh. Nasaretin Iesus, God ia baghava
anemadagha gavgavim a ganingizima, ezima a ian
aven ingangarir gavgavir ekiaba koma mirakelin
gavgavibar ian tongin bizibagh amizima, da
otivizima ia dar ganigha uari fo. 23 God uan
ifongiamin gin ghua ia bagha fomira nighnizir
mam gamigha, uan otarim isava ian agharim
gati. Ezima ia gumazir kurabar agharimin,

ia a isava ter ighuvim gatighava a gafuzi, an areme. ²⁴ Ovevem bar Iesusin suiraghan kogham. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevemın osımtızim ataki. ²⁵ Devitin Ighiabar Akinafarim kamaghin mikeme,

‘Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghın ikiavıra iti.

A gavgavim na ganidi.

Eghti bizitam na damuti, ki akongıva ati-atiatingan kogham.

²⁶⁻²⁷ Ezıma ni na ateghtima ki ariaghrezibar tongın mozimın aven ikian kogham.

Egh ni ua bagha inabazir gumazim aneteghtima

an nivafizim kurighan kogham.

Kamaghın nan navim derazi ki migirigiar aghuibagh ami.

God na damuamin bizir aghuiba, ki da bagha mizuai.

²⁸ Ni, ikirimirir aghuarim iniamin tuavim, a nan akagha gıfa.

Ni na ateghti ki ni ko ikiam, egh ni na damuti, ki bar akuegham.’

²⁹ “Nan adarasi, ki guizbangıra ia migei, en ovavim Devit aremezıma me anefa. Ezıma an dagıar mozim datırighın e ko ikia kati. ³⁰ Egha, Devit a Godın akam inigha izir gumazir mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a ganiga

2:24: Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15 **2:29:** 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8

2:30: 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11

ghaze, ‘Nin atrivir danganimin ki nin ovavitam afagham.’ ³¹ God gin damuamin bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraiss, an aremegh ua dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God aneteghtima an ariaghrezibar tongin mozimın aven ikian kogham. Egh an nivafizim kurighan kogham. ‡ ³² Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizima a ua dikafi. Ezi e uari uan damazibar an ganigha, egha migei. ³³ Ezima a ghuavanaga uan Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav ikia a da pin gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezir moghin God uan Duam Iesus ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami. ³⁴ Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a kamaghin migei,

‘Ekiam kamaghin nan Ekiamin migia ghaze,
“Ni kagh nan agharir guvimin daperagh.

³⁵ Mamaghira ikitima ki nin apaniba dikabiraghti me nin apengan ikiam.”’

³⁶ “Ezi kamaghin amizi, ia Israelba ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gurazir Iesusin kam, datirighin God a gamizi an Ekiamin oto, a Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Gumazir aviriba uan naviba iragha rue

2:31: Sng 16:10, Ap 13:35 ‡ **2:31:** (2:31) Grighin akam me ghaze, “Kraiss”, an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

2:32: Ap 1:8, 2:24 **2:33:** Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12 **2:36:** Ap 5:30-31

³⁷ Egha gumazamiziba Pitan akam barasi, a men navibagh kuizi, me kamaghin Pita koma aposelin igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin damuam?”

³⁸ Ezi Pita kamaghin me miġei, “Ia bar navibagh iragh Kraisi Iesusi ziamin ruegti a ian arazir kuraba ġin amangti, God uan Duam ia daningam.

³⁹ God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam ia danigam, ia koma, ian boriba koma, ian saghon itir darasi, me bar. God, en Ekiam, gumazamizir a men diaziba, a uan Duam me daningam.”

⁴⁰ Egha Pita miġirigiar aviribar me gamuava akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamın gumazamizir kurar kabagh asighasighiva uaghan ia gasigasighan kogham.” ⁴¹ Ezima gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamnagh God ua 3,000in gumazamizir maba ua me inizima me Kraisi adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

⁴² Egha Kraisi adarasi me aposelbar miġirigibaba baragha, bizibar uarir akurvagha, egha uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. § ⁴³ Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami.

2:37: Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 **2:38:** Lu 24:47, Ap 3:19 **2:39:** Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17

2:40: Lo 32:5, Fl 2:15 **2:41:** Ap 2:47, 4:4, 5:14 **2:42:** Ap 20:7 § **2:42:** (2:42) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisi adarasi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusi nivafizim ko ghuzim ġinighnigha bret ko wainin dipam api. **2:43:** Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12

Kamaghin gumazir aviriba digavir kuram gami. ⁴⁴ Eghava nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira iti. Egha men bizir men itiba, me uarira akurvasi. ⁴⁵ Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava egha dagheba otevezibar akurvasi. ⁴⁶ Zurara dughiaba me Godin Dipenimin avizim uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. ⁴⁷ Egha Godin ziam fema, ezi gumazir igharaziba bar me bagha bar akonge. Ezima Ekiam zurara dughiabar gumazamizir igiabar akurvaghavira iti. Kamaghin me bar aviraseme.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

¹ Dughiar mam aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui. ² Ezi gumazir navimin averara suem ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mam anerisi. Tiar akar kam ziam, Aghuim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuiba me ginge. ³ Ezi a gari Pita ko Jon aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. ⁴ Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!” ⁵ Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari.

⁶ Ezi Pita kamaghin migei, “Ki dagiaba puvati.

2:44: Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **3:1:** Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18

Ki itir bizim, ki ni daningasa. Eghti, Nasaretin gumazim Kraiss Iesus, an ziamin, ni daru!” ⁷ Egha Pita an agharir guvimin suiraghava, a ghufe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira gavgafi. ⁸ Ezi a dikava uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sarama Godin Dipenir avizibar aven ghuava, aruava, egha pin uabi ekurava, eghava Godin ziam fe. ⁹ Ezima gumazamiziba bar an garima an aruava Godin ziam fema, ¹⁰ ezi me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, tiar akar Aghuimin apiav ikiava, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹ Ezi gumazamiziba akar kam baregha, egha digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamın gari. Ezi me an garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamın ziam, Solomonin Azuarim. ¹² Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, “Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, ga gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati. ¹³ Abraham, Aisak ko Jekopin God, en ovavibar God, a uan ingangarir gumazim Iesus

3:8: Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21 **3:13:** Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32

bar a pırafı. İa an aremeghasa a isava apani-bar dafarim gati. Egha dughiar Pailat ane-taghraghasa mıgeim, ia kamaghın mıgei, ‘E tong a gifongezir puvati!’ Egha akirim a gasara. ¹⁴İa Godın damazımın zuegha derazir gumazımın aghuaghava, egha gumazir kuram uari bagh ane-taghraghasa Pailat mıgei. A gumazııav soghezi me aremezir gumazım. ¹⁵İa gamızı ia angamra itir gumazım, ia a mııoghezi an aremezi God a gamızı a ua dıkafi. Ga uaning bizir kamın ganıghava a gifoghava an gun mıgei. ¹⁶Ga İesusın zıamın nıghnızir gavgavım itı. Ezi İesusın zıamın gumazir ia ganıgha fozir kam, a gavgavım ini. İesusra gan nıghnızir gavgavır kam gamızııa, ezi nıghnızir gavgavır kamra gumazir kam gamızııa, a bar dera, ia datırıghın uari an gari.

¹⁷“Ezi nan adarasi, kı kamaghın fo, ia amızir arazım ia a gifozir puvati, ian gumazir dapanııa sara. ¹⁸Ezi God fomıra an akam inıgha izir gumazııa bar me mııkemeziıa, me mııgia ghaze, a God Uam E İnıasa Mıısevezir Gumazım, Krais, mııazım inıam. Ezi God uan mııgirıııabagh amızı moghın dar dagheba otııı.

¹⁹⁻²⁰“İa kamaghın ifueghtııa, God ian arazir kuraba angarıghtıı dughiar kabar Godın Duam izııva ian duaba avughsızım ko navır amıırıızım, ia danıghtıı, God ia bagh İesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E İnıasa Mıısevezım, a ia

3:14: Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:18:** Aıs 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11

bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, ia uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi. ²¹ God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezima, me ghaze, 'Iesus datirighin Godin nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.' Eghti God mikemezir moghin, biziba bar otivam. ²² Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin ian gumazitamra misevegham. Ia, bizir tizir a migeiba, ia bar da baragh egh dar amu. ²³ A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.*' ²⁴ Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

²⁵ "God fomira uan akam inigha izir gumaziba akar gavgavim me ganingizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavir ian ovaviba ko ingarizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir dikirizir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikemezi moghin, 'Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.' ²⁶ God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, kamaghin a deravira

3:22: Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 * **3:23:** (3:23) Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Lo 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46

ia damuam. Egha bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim a misevegha ia bagha faragha anemada.”

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

¹ Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam ko Sadyusiba, me izava aning bato.* ² Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumazamizibav gei. Kamaghın amizima gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi. ³ Egha me Pita ko Jonin agharimning suiraghava aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghın, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimizaraghan. ⁴ Ezi gumazamizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghın tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimizaraghan Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalemın uari akuvaghav iti.† ⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan

4:1: Lu 22:4, 22:52 * **4:1:** (4:1) Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamın ingara bizibar gara polismanın ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:4:** Ap 2:41 † **4:5:** (4:5) Gumazir okuruar pumuning ko mıkezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar mın iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gativagha egha men gari.

iti, ezîma Kaiafas ko Jon koma Aleksanda koma ofa gamir gumazibar dapanimîn adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti. ⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inighava men damazibar izezi, me maghîram aningîn azangsi, “Gua gavgavir manam inigha, egha tinan ziamîn gua bizir kabagh ami?”

⁸ Ezîma Godîn Duam Pita gizivazîma, a kamaghîn me mîgei, “Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba! ⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsiğhasa, egha ia ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghîn dera. ¹⁰ Eghtî ia koma Israelîn itir darasi bar moghîra, ia bizir kam gifogh! Kar Nasaretîn gumazim Kraîs Iesusîn ziamîn gumazir ian damazibar tughav itim a ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzî, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡ ¹¹ Ezîma Iesus,

‘Kar dipenir akînir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighîn dipenim aterir guarim gava.’

¹² Nguazir kamîn gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusîn ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabîra, en akurvazir gumazim.”

4:7: Mt 21:23, Ap 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 ‡ **4:10:** (4:10) Gumazir okuruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romîn gavman faragha zuir gumazim) miğia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66 ko 23:5in gan. Egha Iesus ovengegha giivazi, me gumazamiziba niğhizir gavgavimîn an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43

¹³ Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatighava me migeima, me aningin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningin gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui. ¹⁴ Egha me gumazir faragha suer ikuvizimn gari, a Jon ko Pita, aning ko tughav itima, me bizitam mikiman asa.

¹⁵ Kamaghin me akar gavgavimram aning ganingizima aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi. ¹⁶ Egha me uarir azangsi, “E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalemn itir gumaziba, me fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati. ¹⁷ Ezi e kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danightima aning ua Iesusin ziamn gun bar tav mikiman kogham.”

¹⁸ Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzima me akar gavgavimn aningin migia ghaze, gua uamateghiva Iesusin ziamn gun mikimiva egh gumazitabar sure damuan bar marki.

¹⁹⁻²⁰ Ezima Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir biziba ga dar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimn dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?”

21-22 Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimın amizir derazim, a 40 plan azenibagh afira. Kamaghın gumamaziba uari bizir kabar gari da otivizima, me Godin ziam fe. Kamaghın amizima, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghın aning damuam. Egha me atiatir miğirigiaba ko miğirigiar gavgavibar maba uam aning gamighava aning amadazima aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusın itir darasi God ko miğei

²³ Ezima Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba aningın mikemezir akabar gun uan adarasi bar me mikeme. ²⁴ Ezi me kamaghın oreghava uari akuvaghava God ko miğei. Me kamaghın miğei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimın ingarighava, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. ²⁵ Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghın mikeme,

‘Ezima Kantrin Igharazibar Gumaziba tizim baghava atari?

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

²⁶ Ezima nguibabar atriviba me God misoghasava ami.

Ezima gumazir dapanir ekiaba uari inigha
Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim misoghasa.'

²⁷ “Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Jerusalemın nguibamın uari akuvaghava arazir kurabar Godın ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A ni fomira uan ingangarim bagha inabazir gumazim. ²⁸ Me nin gavgavim ko nin nighnizimın gin zui, ni fomiram otivasa mikemezir biziba. ²⁹ Eghti, Ekiam, me atiatir akar e ganingizibagh nighnigh. Egh en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam kunam. ³⁰ Egh ni uan agharim arimariar gumazibar arightima me deragham. Egh ni mirakelin aviribar bizibar amutima da Iesusın ziamın otivam, a nin ingangarir gumazir zuezim.”

³¹ Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivazvazima, me bar moghira Godın Duam me gizivazima, me atiatir puvatigha Godın akam kuri.

Nighnizir gavgavim Iesusın itir darasi uan bizibar uarir akurvasi

³² Egha nighnizir gavgavim Iesusın itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami. ³³ Egha

4:27: Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13

4:28: Ap 2:23, 3:18

4:29: Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19

4:31:

Ap 2:4, 4:29, 16:26

4:32: Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8

4:33:

Ap 1:8, 1:22, 2:45-47

apospelba Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumazamiziba, Godın gavgavimın amodoghın me migei. Ezi Godın apangkuvir ekiamra me ko iti. ³⁴⁻³⁵ Kamaghın men tav bizitamın otevezir puvati. Ezıma gumazir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagıaba isa izava, aposelbagh anıdima, me da isava gumazir biziba puvatizibar akurvasi.

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livan gumazim. Ezi apospelba Barnabas a garısi. An mıngarım kamaghın ghu, gumazibar akurvagha gavgavım me ganıdır gumazım. Barnabas Saıprusın nguıbar arıghatızımın ize. ³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagıaba inıghava aposelbagh anıngi.

5

Ananias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananias, an amuım Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini. ² Egha aning uaghara bar fogha, Ananias dagıar maba ua bagha dar suira. Egha naba inıgha aposelbagh ifaragha me ganıngi.

³ Ezi Pita kamaghın Ananias migei, “Nı manmagh sua, Satan ataghizıma a nın navım gızıvazi, nı Godın Duam gifari? Egha nguazir ivezimın dagıar maba nı ua bagha dar suira? ⁴ Kar nın nguazım, nı uabı ifuegha anemada. An ivezimın dagıaba uaghan nın dagıabara. Nı manmaghın

4:36: Ap 11:22-26, 13:2-3

5:2: Ap 4:34-37

5:3: Lo 23:21, Lu

22:3, Jo 13:2

nighnigha an dagiar kabar e gifari? Ni gumaz-ibagh ifari puvati, ni God gifari.”

⁵ Ezi Ananias kamaghin oregha degiaghrigha areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. ⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi kloghin auan pumuning ko mizezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi. ⁸ Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananias ko gua a ini?”

Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹ Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmagh sua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰ Ezi Pita migiavira itima, Safaira an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamin mozim in miriamin anefa. ¹¹ Ezima atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kura ram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi. ¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fava egha fo, me arazir aghuim gami. ¹⁴ Marazi me ko poghan

5:12: Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12

5:14: Ap 2:41,

21:20

aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghua-vanabo. ¹⁵ Ezi kamaghin gumaziba arimariar gumaziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera izava tuavimin miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua deragham.* ¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghua-maghegha dera.

Ensel aposelbar akurazi, me kalabus ataki

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir darasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. ¹⁸ Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati. ¹⁹ Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. ²⁰ Egha ensel kamaghin migei, “Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiva ikirimirir igiar kamın mığirigıaba bar, ia gumazamizibav kim.”

²¹ Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar

5:15: Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 * **5:15:** (5:15) Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazibagh isin ikiti, me ua deragham. **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12 **5:17:** Ap 4:1-2, 4:6 **5:19:** Ap 12:7-10, 16:26

diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir dapaniba bar uari akufa. Egha me aposelba inigh izasa kalabusin dipenimin akam anemada. ²² Ezi polisın maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima me kagh puvatizi, me uamategha izava bizir kamın gun miği, ²³ “E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tui-ighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati.”

²⁴ Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

²⁵ Ezi gumazir mam iza ghaze, “Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazimizibar sure gami.”

²⁶ Kamaghın amizima Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim uan gumazir a ko ingariba, me ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghın atiati, gumazimiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiatir puvati

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me miğiema, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin iitir bizim

† **5:24:** (5:24) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?” **5:26:** Mt 14:5, 21:26

bagha men azangsisì. ²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghìn me mìgei, “E akar gavgavim ia ganìga ghaze, ia Iesusin ziamìn gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatìgha men sure gamima ian suren mìgìrìgìaba Jerusalem bar a garui. Egha mìgìga ghaze, e Iesus mìsoghezì an areme.”

²⁹ Ezi Pita aposelìn igharaziba ko, me kamaghìn mìgei, “E God baragham, e gumaziba baraghan kogham.” ³⁰ Iarara Iesus mìsuegha ter ighuvimìn an gurazìma an areme. Ezi en ovavabar God Iesus fezi a ua dikafi. ³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimìn anetizìma, an Atrivimìn Otarim ko gumazibar Akurvaghamìn Gumazimìn ikiam. Egha a Israelbar amuti me navibagh iraghti God men arazir kuraba gìn amadagham. ³² E God amizir bizir kabar gun mìgeir gumaziba, ezi Godìn Duam uakan. A baragha an gìn zuiba, God uan Duam me ganìdi.

Gamalielìn fozim

³³ Egha Judan kotìn aven itir gumaziba kamaghìn aposelbar akam baregha men naviba me bagha bar ikufi. Egha me mìsueghti me aremeghasa nìghnìsi. ³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan arazimìn sure gamir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotìn aven dikavìgha tugha, ghaze, aposelba tong azenan

5:28: Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:30:**
 Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15,
 Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44
5:33: Ap 2:37, 7:54

ikegh.‡ ³⁵ Egha a miġirġiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. ³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi miġia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an ġin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an ġin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. ³⁷ Ezi an ġin, gavman gumaziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mam in faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an ġin zuir darasi, me uari aghamsiki. ³⁸ Kamaghin amizima datirighin, bizir kamnagh ki kamaghin ia mikimasa. Bizitam gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. ³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.”

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimin ġin ghue. Egha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghragha bar akonge. ⁴² Egha dughia

‡ **5:34:** (5:34) Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2 **5:38:** Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:40:** Ap 4:18 **5:41:** Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3

zurara me Godin Dipenimin m̄riaba ko dipenibar akar aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7 pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

¹ Dughiar kabanang Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazir maba Grighin akam a m̄gei, ezi marazi Aramin akam m̄gei. Ezi Grighba me ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me atari.*

² Ezi aposelin 12 pla, me suren gumaziba bar men diazima me iza uari akuvazima, me kamaghin me m̄gei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin a derazir puvati. ³ Kamaghin amizima, en adarasi, ia uarir tongin 7 plan gumaziba misefegh. Men araziba, gumaziba ko amizibar damazibar bar deragha, egh Godin Duam me gizivazi, me uaghan fofozir aghuarim iti. Eghtima e me isiva ingangarir kam datightima me an ganam. ⁴ Eghti e uari ingangarir kamning damuam, God ko mikimiva, Godin akar aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar

6:1: Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 * **6:1:** (6:1) Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu.

6:3: Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 **6:5:** Ap 8:5

nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Ezi me Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui. ⁶Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzima me dafariba men dapanibagh isin atigha me bagha God ko migei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalem in itir suren gumazibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezima ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stiven akuragha, egha apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazimizibar torimin a dagh amima a da otifi.

⁹ Egha marazi dikavigha Stiven ko me akamin migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mam in gumaziba, dipenir kam in ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provins in gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.† ¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isava Stiven ganingi. Kamagh in amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.

6:6: Ap 13:3, 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6

6:8: Ap 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 † **6:9:** (6:9) Friman in gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamin apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39

¹¹ Ezi me mogava, gumazir mabagh ifarasa me abira ghaze, ia kamaghin mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi arazir kamın me gumazimiziba, gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumazibar navibagh amima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghughava an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.

¹³ Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zurara akar kuraba Godin Dipenim ko Judan arazibagh asi. ¹⁴ E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirighiva a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’ ”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikiava damaziba bar pamtem Stiven gari. Egha me garima an guam mati enselin min taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazir dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o?”

² Ezi Stiven me ikara, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantri ikiavira itima angazangarim itir God, a bato.

³ Egha a migia ghaze, ‘Ni uan adarazi koma uan

nguazim ategh egh nguazir ki nin akaghamimin mangi.’

⁴“Ezima Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevemın gin God nguazir ia datirighin itir kamın anemada. ⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kamın ikiam. Ezi dughiar kamın Abraham uabi boriba puvati. ⁶ Egha God kamaghın Abrahamın miği, ‘Nin ovaviba igharazir darazir kantrin ikiam. Eghti me 400 plan azenibar pura men ingangarir gumazibar otivighti me paz me damuam. ⁷ Eghti ki gin men arazir kurar me gamim ki a ikaragham. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, egh danganir kamın nan ziam fam.’ ⁸ Egha God mikarzir mogomem aghorimin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziamın oto, egha amebam a batezi, 8 plan dughiabar gin Abraham Aisakin mikarzir mogomem atu. Egha gin Aisak Jekopin afeziamın oto. Ezi Jekop en inazir 12 plan afeziam.

⁹⁻¹⁰“Ezi en inaziba navir averiabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingarir gumazimin iki-asava anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba a givagha egha an akura. God Josep fofozir bar aghuiba a ganingizima an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipbar atrivim bar a gifongeghava

7:4: Stt 11:31, 12:4 **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 **7:7:** Kis 3:12
7:8: Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18

egha a gamizi a Isipin gumazir dapanir ekiamin iti. Egha an dipenimin biziba sara gari.

¹¹ “Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba bar ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inaziba uaghan dagheba puvati. ¹² Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, ezi a uan otariba, en inaziba amadazima me darorir farazim gamua zui. ¹³ Ezi me darorir gin zuimin ua zuima Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo. ¹⁴ Egha bizir kamın gin, Josep uan afeziam Jekop koma an adarazi 75 plan bar me bagha izamin akam amada. ¹⁵ Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghu. Egha kagh a ko en inaziba ariaghire. ¹⁶ Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivevezir mozim.

¹⁷ “Ezi God Abraham ko dikirizir akar gavgavim guizbangrama otivasava roghira izima, ezi en gumazamizir Isipin itiba bar aviraseme. ¹⁸ Ezi gin atrivir igharazim, a Josep tong a gifozir puvatigha, Isipin atrivimin iti. ¹⁹ Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazibagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan datighi, me ariaghrasa a me gakaghori.

²⁰ “Ezi dughiar kamın Mosesin amebam a bate,

7:11: Stt 41:54, 42:1-2 **7:12:** Stt 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16
7:14: Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:16:**
 Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25,
 Ap 7:5-7 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23

a Godin damazimin bar derazir borim. An iakinir pumuning ko mikezimin uan afeziamin dipenimin iti, me an gari. ²¹ Egha gin me a inigha azenan anetizima, atrivimin guivim a inigha ghua uan borimin mirarama an gari. ²² Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuim inigha egha an araziba ko an migirigibara bar gavgafi.

²³ “Egha Moses 40 plan azenibar anetuzima, ezi a uan adarazi Israelbar ganasa nighnisi. ²⁴ Egha a men mavin garima Isipin mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, egha a Isipin gumazim arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme. ²⁵ Egha Moses kamaghin nighnisi, an adarazi kamaghin fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati. ²⁶ Egha amimizaraghan Moses garima Israelin gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimin aning migei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghira uaning misosi?’

²⁷ “Ezi gumazir igharazitav sozim, Moses a dugha ghua, egha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasın ikiava en gari?’ ²⁸ Ni boghinaron Isipin gumazir misoghezi an aremezi moghin, datirighin na misueghti ki aremeghasa?’ ²⁹ Ezi Moses kamaghin oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia egha borir otarir pumuning ini.

³⁰ “Egha 40 plan azenibar gin, Moses nguazir gumaziba puvatizimin itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain mighsiamin

boroghin avivzariar tememîn isi naghin purama a bato. ³¹ Ezi a bizir kamîn ganigha digavir kuram gami. Egha bar roghira mangî deragh ganasava ami, egha Ekiamîn tiarim barasi, ³² ‘Ki nîn inaz-ibar God, Abrahamîn God ko Aisak ko Jekop.’ Ezi Moses niĝha egha ganan atiatingi.

³³ “Ezi Ekiam a miĝei, ‘Ni tughav iti naghin, a nan nguazir ki a anogoroghezim. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh. ³⁴ Ki uan gumamazibar arazir bar kurar me Isipin me gamibar gani. Egha ki men arareba baregha, egha men osimtiziba gi vasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.’

³⁵ “Mosesin kamra Israelba an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimîn iki egh ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isim aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. ³⁶ Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Retsin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimîn a 40 plan azenibar dagh ami.

³⁷ “Egha kar Mosesin kamra, a Israelbav gia ghaze, ‘God ian tongin akam inigh izir gumazitam nan min anemisevegham.’ ³⁸ Ezi Israelba gumaziba puvatizir danganimîn uari akuvagha itima a men aven iti, a Sainaian miĝhsiamîn ghuavan-abozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamra itim e daningasa, a inis.

7:33: Jos 5:15 **7:35:** Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 **7:36:** Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2

39 “Ezi en inaziba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigibaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa. 40 Egha me Aronin migei, ‘E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim, Moses, bizir tizim a bato. Egh, ni e bagh marvir guabar ingarightima da en faragh mangam.’ 41 Egha dughiar kamın marvir guam me bulmakaun nguzimın mirarama an ingari. Egha me an ofa gamua egha me uan dafaribar ingarizir bizim bagha isava ighiabagh amua bar akonge. 42 Ezi God akirim ragha me gasaragha, egha me ataghizi me overiamın mikovezibar zibaba fe. Akam inigha izir gumazibar akınafarimın akam an mirara ghu.

‘Ia Israelin gumaziba,
 mar ia 40 plan azenibar gumaziba puvatizir
 danganimın ikia nan ofa gami?
 Bar puvati.

43 Ia asem Molekin marvir guamın aver dipenim
 ia aneteri,
 egha uaghan asem Refanin mikovezir
 nedazim ateragha arui.
 Kar asemningin, ia aningın arazibar gin man-
 gasa aningın ingari.
 Kamaghın amizima, ki ian nguazimın ia
 batoegh,

7:39: Nam 14:3 7:40: Kis 32:1, 32:23 7:41: Kis 32:2-6, Lo 9:16,
 Sng 106:19 7:42: Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11

egh ia amadaghti ia mangi Babilonin
nguazimin vongin ikiam.’*

⁴⁴ “Ezima en inaziba gumaziba puvatizir dan-
ganimin itima Godin Averpenim me ko iti. Dipenir
kamın aven me fo, God me ko iti. God Moses
mikemegha an akazim moghira, Israelbav kemezi
me an ingari. ⁴⁵ Ezi en inaziba Averpenim inigha,
egha anetera egha Josuan gin izi. Me ghua nguibar
igharazimin nguazim, God men damazibar me
batoghezi, me a ini. Averpenir kam me ko ikiavira
itima Devitin dughiam oto. ⁴⁶ Ezi Devit Godin
damazimin derazi God deraviram a gami. Egha
a kamaghin Godin azara, ‘Ki Jekopin God bagh
dipenimin ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’
⁴⁷ Ezi gin Solomonra a bagha dipenimin ingari.

⁴⁸ “Ezi Godin bar pin itim dipenir gumaziba
ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gu-
mazim kamaghin mikeme,

⁴⁹ ‘God ghaze, overiam a nan atrivir dabirabim.

* **7:43:** (7:43) Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamın iziam, me Godin mın an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gu-
mazim, Amosin akınafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghin mikeme, Israelba faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelbar gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelbav sogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (2 King 24:10-16in gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22

Ezi nguazim ki uan suebar asir danganim.

Dipenir manmagh garim, ni na bagha an ingarasa?

Ezi ki avughsamin danganim managh iti?

⁵⁰ Ezi bizir kaba bar,
ki dar ingari.' ”

⁵¹ Egha Stiven maghira Judan kotin gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Egha ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumaziba! Ia uan inazibar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi! ⁵² Ian inaziba osimtiziba Godin akam inigha izir gumaziba bar moghira me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimin gun migeima, ian inaziba me misozi me ariaghire. Egha datirighin ia a isa gumazir kurabar dafaribagh atigha egha a misoghezi an areme. ⁵³ Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, egha a dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

⁵⁴ Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha egha a bagha uan ataribagh ivi. ⁵⁵ Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazangarir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti. ⁵⁶ Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki

7:51: Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26

7:52: 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 **7:53:** Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:54:** Ap 5:33 **7:55:** Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 **7:56:** Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1

Godin Nguibamin garima, a kuiagherizima Gumazibar Otarim Godin agharir guvimin tughav iti.”

⁵⁷ Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav kongegha, egha ivemara a bagha zui. ⁵⁸ Egha a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, egha maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darasi uan azenan azuir korotiaba suegha egha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.”

⁶⁰ Egha a uan tevimning apirigha irigha egha pamtem dei, “Ekiam, men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha,

8

egha areme. ¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamın ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarasi pazavira me gami

Dughiar kam me Stiven misoghezima an areme. Ezima me Jerusalemın itir Kraisin adarasi pazavira me misoghava, egha arazir kurabar me gami. Kamaghin amizima, Kraisin adarasi bar ara Judian Distrigh ko Samarian Distrighin ghue. Ezima aposelbara Jerusalemın iti. ² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam

7:58: Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 † **7:58:** (7:58) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Wok Pris 24:13-16, ko Namba 15:35in gan. **7:59:** Sng 31:5, Lu 23:46 **7:60:** Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **8:1:** Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20

isava mozim gatigha a bagha puvira azi. ³ Ezima Sol Kraisin adarasi me gasighasighavira ikiava, egha men dipenibar vaghvagha dar ghuava gumazamiziba sara me isava me kurvagha kalabus garisi.

Aposelba akar aghuim Judian Distrigh ko Samarian Distrigh anekura gharui

(Sapta 8:4-12:25)

Filip Samarian Distrighin akar aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me akar aghuim nguibar me itibar anakuri. ⁵ Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam kuri. ⁶ Ezi gumazamizir okuruaba an akaba baragha, egha a mirakelin arazibagh amima da otifi, ezima me kuariba arigha bar deravira a barasi. ⁷ Ezi me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghraghava azenan izi. Ezi gumazir aviribar agharir amiriziba ko suer kuvtiziba uaghan ua dera. ⁸ Kamaghin amizima, nguibar kamın amiziba ko gumaziba bar akonge.

Saimon, kukunir gumazimin eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamın ikia mirakelin ifavarir kuraba dagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki gumazir ekiam.” ¹⁰ Ezima gumazir

ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonin akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti.” ¹¹ A dughiar aviribar mirakel ifavarir kurabagh amima da otivima me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui. ¹² Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimin akar aghuim ko Krais Iesusin ziam sara akuri. Kamaghin amizima, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue. ¹³ Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikiava egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otivima, a digavir kuram gami.

¹⁴ Ezi Jerusalem in itir aposelba orazima, Samaritan gumazamiziba Godin akam inigha givazi, kamaghin me Pita ko Jon amadazima aning me bagha ghu. ¹⁵⁻¹⁶ Samaritan gumazamiziba, me Iesusin ziamin ruegha, me Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizima Pita ko Jon ghuava otogha me Godin Duam iniasava aning me bagha God ko migei, ¹⁷ Ezima aning God ko mikemegha, uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon garima, aposelning uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei, ¹⁹ “Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan agharim fegh tav gisin datightima, a Godin Duam iniam.”

²⁰ Ezi Pita kamaghin Saimon mikeme, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kamın God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam.

²¹ Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizima, ni Godin ingan-garimin aven ikian kogham. ²²⁻²³ Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin navim giragh arazir kuraba da ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham.”

²⁴ Ezima Saimon an akam ikara, “Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham.”

²⁵ Ezi Pita ko Jon Ekiam aningın akurvaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalemın ghuava, akar aghuim Samarian Ditrighın nguibar aviribar an akura zui.

Filip Itiopian gumazim akar aghuimın a migei

²⁶ Ezi Ekiamın ensel Filipin migei, “Ni Sautin tuavimın mangi, a Jerusalem ategha ghuaghira Gazan nguibamın oto. Tuavir kam gumaziba puvatizir danganimın iti.” ²⁷⁻²⁸ Ezima, a maghira zui, a tuavir arizimın Itiopian gumazir mam bato. Ezi a gumazir dapanim, a Itiopian atrivir amizim Kandasın dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalemın ghugha Godin ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimın gari. ²⁹ Ezi

8:20: Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45
Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16

8:21: Sng 78:37

8:24: Kis 8:8,

Godin Duam Filip migei, “Ni mangiva karisin munamin boroghin iki.”

³⁰ Ezi Filip ivegha ghuava karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barasi, a Aisaia, Godin akam inigha izir gumazimin akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir bizir kam ni a gifo?”

³¹ Ezi Itiopian gumazim a ikara, “Ki manmaghin fogham? Tav na geghanightima, ki fogham.” Egha a Filip migia ghaze, “Ni izivanang na ko daperagh.”

³²⁻³³ Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari,

“A mati sipsipin min me a misoghasava,
 a inigha ghu.
 Sipsipin nguziba, me dar ariziba aghorasava
 amima
 da pura nimira iti.
 Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava
 amima,
 a pura nimira ikia bizitam migeir puvati.
 Ezi me bar a dikabiragha,
 egha deraghavira an kotiam gamizir puvati.
 Kamaghin amizima, a boriba puvati,
 ezi tina an gun me geghanam?
 Me an ikirimirim a givazima,
 ezima a ua nguazimin itir puvati.”

³⁴ Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ni na mikemegh, ga uaning, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabi migei, o igharazitav migei?” ³⁵ Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin

miglia ghua, egha Iesusin akar aghuimin gun a migei.

³⁶⁻³⁷ Ezi me tuavimin ghuava, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”* ³⁸ Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim migeima, a karis gamizima a tu. Ezima Filip ko Itiopian gumazim dipamin aven iraghughzi, Filip a rue. ³⁹ Ezi me dipamin ikegha azenan izezima, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filip bagha garava avenge, egha tuavimin ghuava bar akonge. ⁴⁰ Ezima Filip gari, a Azotuzin nguibamin oto. Egha a ghuava, nguibaba bar dar akar aghuim akura ghua Sesarian oto.

9

Sol uan navim gira

(Aposel 22:4-16 ko 26:9-18)

¹⁻² Egha dughiar kam Sol Iesusin suren gumazibagh asighasighiva, egh me misoghtima me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanir ekiam bagha ghua kamaghin azai, “Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba

8:36-37: Ap 10:47 * **8:36-37:** (8:37) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:40:** Ap 21:8

osir suam, ‘Sol, gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, an an apigh, an suiraghiva mangiva kalabusin gumazimin min a ikirarighiva, Jerusalemın mangam.’”

³ Ezi a Damaskusin nguibamin boroghın izima overiamin angazangarir gavgavim a gisira. ⁴ Ezi a irigha nguazim girigha egha orazi, tiarir mam kamaghın a migei, “Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?”

⁵ Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”

Ezi a kamaghın a migei, “Ki Iesus, ni na gasighasisi. ⁶ Egh ni dikavigh, nguibamin mangi. Egh migirigiar ni manmaghın damuamim, gumazir mam tighar ni mikimam.”

⁷ Ezi gumazir Sol koma zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baregha egha gumazitamın garir puvati. Kamaghın amizi me migirigiaba puvatigha pura iti. ⁸ Ezi Sol ua dikavigha, egha uan damazimning kuigha, egha a bizitamın garir puvati. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningın suiragha a inigha me Damaskusin zui. ⁹ A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mikezimin ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

¹⁰ Dughiar kam Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananias. Ezi Ekiam irebamin min bizimin garimin aven an dei, egha ghaze, “Ananias!”

Ezi an a ikara, “Ekiam, ki kati.”

9:3: Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8
Ko 15:8

9:7: Ap 22:9, 26:13

9:4: Mt 25:40

9:10: Ap 22:12

9:5: Ap 5:39, 1

¹¹ Ezi Ekiam a miġia ghaze, “Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko miġia iti. Kamaghin amizi, ni dikavigh, tuavir kam mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh azaragh. ¹² Sol irebamin min bizimin garima, gumazimin ziam Ananaias, a iza agharim a gisin atigha an damazimning gamizima, aning ua deraghasa.”

¹³ Ezi Ananaias a ikara, “Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba gumazir kam in gun miġei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalem in aven itiba paza me gami. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba akar gavgavim an amamangati a ize. Egh tina nin ziamin ni ko miġeiba, a men suighiva kalabus darigham.”

¹⁵ Ezima Ekiam kamaghin Ananaias miġei, “Ni mangi! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumaziba ko men atriviba koma Israelin gumaziba bagh mangam. ¹⁶ Eghti a mizaziba ko osimtizir nan ziamin iniamiba, ki da an akagham.”

¹⁷ Ezi Ananaias dipenimin ghua an aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin atigha, egha ghaze, “Nan aveghbuam, Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimin ni bato. Ni ua ganti, Godin Duam ni gizivaghasa, kamaghin amizi a na amadazi ki ize.”

¹⁸ Ezi bar zuamirama, osirir naziamin min garir bizim Solin damazimning in ikegha kuiaghiri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin

9:11: Ap 16:9, 21:39, 22:3 **9:13:** Ap 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7 **9:16:** Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28
9:17: Ap 13:52, 22:12-13

ziamin a rue. ¹⁹ Ezi a dagher maba amegha gin ua uan gavgavim ini. Egha Sol Iesusin suren gumaziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

Sol akar aghuim Damaskusin anakuri

²⁰ Egha Sol Iesusin suren gumaziba ko Damaskusin ikia maghira God ko migeir dipenibar akam kura ghaze, Iesus a Godin Otarim.

²¹ Ezi Solin migirigiam baraghizi darasi, me digavir kuram gamighava azai, “Kar ti gumazir kamnaghra, a Jerusalem in ikia Iesusin ziar kam in deir gumamaziba, men suigha me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumazibar min me ikirarigh ofa gamir gumazibar dapanibar dafarim darighasa, egha a kagh ize?” ²² Ezi Solin akar a kuri kabanangin gavgavim bar ghuanozoi a migirigiam bar deravirama anebighizi, Judan gumazir Damaskusin itiba fo, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraiss.

Judaba Solin apanimin itima an arav ghu

²³ Ezi dughiar aviriba ghuezima, ezi Judaba Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ²⁴ Egha me a misoghasava amua arueba ko dimagariba zurazurara a bagha nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo. ²⁵ Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mam in anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamin divazimin azenan iri.

Sol Jerusalem in iti

9:21: Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23
Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23

9:22: Ap 17:3, 18:5, 18:28

9:23:

²⁶ Ezi Sol Jerusalem in izegha, egha Iesus in suren gumaziba uaghan men aven angasa ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamagh in an itir puvati, a Iesus in suren gumazim, egha me bar an atiatingi.

²⁷ Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha a me migei, Sol tuavim in ghua Ekiam in gani. Ezi Ekiam a mikeme, egha Damaskus in tav in atiatingizir puvatigha, Iesus in ziam in akam akuri.

²⁸ Ezi Sol Jerusalem in deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatigha Iesus in ziam in akam kura ghuavira iti. ²⁹ Egha a Judan Grigh in akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misueghti an aremeghasava ami. ³⁰ Ezi Kraisin adarasi kamagh in oregha fogha, egha a inigha Sesarian nguibam in ghuaghira, egha a isa Tarsus in nguibam in anemada.*

³¹ Ezi Judian Distrigh ko Galilin Distrigh ko Samarian Distrigh in aven itir Kraisin adarasi, dughiar kam in navir amirizim in ikia deravira itima, God in Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuavanadi. Gumamaziziba God in atiatiava an apengan iti.

Pita Ainias gamizima a ua dera

³² Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibam in itir God in gumamazizibar ganasa zui. ³³ Egha nguibar kam in gumazir mam bato, an ziam Ainias. An soroghafariba amirazima,

9:26: Ap 22:17, Ga 1:17-19 **9:27:** Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 **9:29:** Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 **9:30:** Ga 1:21

* **9:30:** (9:30) Ezi gin Barnabas Sol inigh Antiogh in mangasa, egha ghua Tarsus in nguibam in a buri. Ni Aposel 11:25 in gan.

ezi a 8 plan azenibar misiamra iti. ³⁴ Ezi Pita kamaghin a migei, “Ainias, Krai Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh.” Ezi Ainias zuamira dikafi. ³⁵ Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimin itir gumazamiziba, me an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

³⁶ Ezi Jopan nguibamin suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganaraziba akurvasi. ³⁷ Ezi dughiar mam in arimariam a inizima an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pin itimin aneti. ³⁸ Jopan nguibam Lidan nguibam boroghira iti, kamaghin suren gumaziba kamaghin orazima, Pita Lidan itima, ezi me gumazir pumuning a mikimasa aning amadazima aning zui. Ezi aning ghua a migia ghaze, “E uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!”

³⁹ Ezi Pita aning ko ghuava otogha egha maghira ghuriar pin itimin ghuavanabo. Ezi amizir odidarir pura itiba an miriamin tuivighav ikiava, aziava egha uan korotiaba ko korotiar azenan azuir Dorkas me ko angamra ikia me bagha ingariziba an akakasi.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamiziba bar me amangizi me azenan ghue. Ezi a uan tevimning apirigha God ko migei. Egha a raghrighava amizir aremezim garava ghaze, “Tabita, ni dikafigh.” Ezi a uan damazimning kuigha egha Pitan apigha, egha

dikavigha apera. ⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Ezi a nighnizir gavgavim God baghavira itir gumazamizir odiaribar diagha men akazi me gari, an angamra iti. ⁴² Ezi Jopan itir gumazamiziba bizir kamın eghaghanim baregħa men aviriba nighnizir gavgavim Ekiamın iti. ⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir ini-bar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagħa izegħava akam a ganidi

¹ Gumazir mam Sesarian nguibamın iti, an ziam Kornilius. A Romın midorozir gumazir 100 plan garir gumazim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba. ² Kornilius a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godın apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamizir onganarazibar akurvagħa, egha zurara God ko miġei. ³ Dughiar mamın 3 kloġħin guaratizimın Kornilius bar deravira garima Godın ensel irebamın mın bizimın aven iza kamagħin a miġei, “Kornilius!”

⁴ Ezima Kornilius atiatia dikiraviram an gara, kamagħin an azara, “Ekiam, bizir itizim?”

Ezima ensel an azangsizim ikara, “God nın miġirigħaba baragħa, ingangarir ni gumazamizir onganarazibagh amir biziba, an a dagħ ifuegħa egha dagħ nighnisi. ⁵ Egh ni datirighin gumazitaba Jopan me amadagħtima, me mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, a batogh

a inigh izi. ⁶ A Saimon ko iti, asizir inibar bizibar ingarir gumazim. An dipenim ongarir miriamin iti.”

⁷ Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi. ⁸ Ezima a bizir otivizir kaba, dar gun bar me mikemegha, me amadazima me Jopan ghue.

Pita irebamın mın bizimın gari

⁹ Ezi amımızaraghan aruer arızimın Kornilius amadazir gumaziba ghuava Jopan nguibar ekiamın boroghın otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsir danganimın ikia God ko migei. ¹⁰ Egha Pita mitiriam an azima, a daghetam ramasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamın mın bizir mamın gari. ¹¹ Egha a pin garima overiam kuiaghrizima, bizir mam inir avizir dafamın mın gari. Bizir kam, me an ruaghatevir 4 plan suirazima, a nguazimın izaghiri. ¹² Egha an aven, asiziba bar—asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. ¹³ Ezi tiarir mam kamaghın a migei, “Pita, ni dikavigh, dav suegh dar ami.”

¹⁴ Ezi Pita kamaghın a ikara “Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godın damazimın bizir mızirizitam amezir puvati.”

15 Ezi tiarim uam a miġei, “Bizir God amizir zueziba, ni uam miżirizibar dar ponan marki.”

16 Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko miġezim in Pita bato. Ezima inir avizir ekjar kam zuamira uamategha overiam in ghuavanabo.

17 Pita irebam in min ganizir bizir kam in mingarim ginighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimon in dipenim bagha azangsi, an dipenim managh iti. Egha me datirigh in izava an tiar akam in otifi.

18 Egha me diava azangsi, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”

19 Pita irebam in min ganizir bizim ginighnighavira itima, God in Duam a miġei, “Saimon, gumazir pumuning ko miġezim ni buria gharui. 20 Ki me amadazima me ni bagha izi. Kamagh in, ni me ko mangsi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri.”

21 Ezi Pita vanginan iraghugha me miġei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?”

22 Ezi gumaziba an akam ikara, “Kornilius 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ni bagha e amadazima e ize. A God in damazim in de-ragha an apengan itir gumazim. Judan gumazim iziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezima God in enselin mam a miġia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenim in izegh miġirigiatabar amuti ni da baragh.” 23 Egha Pita me miġeima, me dipenim in aven ghu. Me akuigha amimizaraghan

10:15: Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25

10:19: Ap 11:12, 13:2 10:22: Ap 10:1-2, 22:12 10:23: Ap 10:45, 11:12

nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara, Jopan ikeghava uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusin dipenimin ghu

²⁴ Me akuigha ua dikavigha ghua, me Sesarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarasi diagha, me akuvagha me ko iti. ²⁵ Pita dipenimin aven zuima, Kornilius a batoghava, an guamin uan tevir akurimning pirighav aperaghav an ziam fe. ²⁶ Ezi Pita an suiraghav a fe, egha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”

²⁷ Pita a migiavira dipenimin aven ghua garima, gumazamizir aviriba uari akuvaghav iti. ²⁸ Ezima a me migei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazibar boroghira mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghin na migia ghaze, ki gumazitam Godin damazimin mizirizim a darighan kogham. ²⁹ Ezi ia na bagha akam amadazima ki aghuazir puvatigha, egha kagh ize. Egha ki ian azangsis, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius an akam ikara, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizimin uan dipenimin aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamin mitighav iti.* ³¹ Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin migirigiam baraki, egha arazir ni gumazamizir onganarazibagh amir biziba, an adagh nighnisi. ³² Eghti Saimon, an ziar mam Pita, a bagh gumazitam amadaghtima, a

10:26: Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 * **10:30:** (10:30) Gumazir kam, a Godin enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10

Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimin dipenimin akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamin iti.’
³³ Kamaghin amizima ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. Egha e datirighin bar iza Godin damazimin iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kintima e bar da baragham.”

Pita Korniliusin dipenimin Godin akam kuri

³⁴ Ezi Pita Korneliusin dipenimin aven itir darasiv gei, “Bar guizbangira, ki datirighin fos. God gumazir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumazibagh ifonge. ³⁵ Nguibaba bar dar itir gumazamizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. ³⁶ Kar God Israelin gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghin migei, Kraisi Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimin iti. ³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrigh Galilin dikafi. Da, Jon gumaziba ruasa akam kuragha aruigha givazima, da gin otifi. ³⁸ Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egha God a ko itima, kamaghin amizi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Egha Satanin apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera.

³⁹ “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalem

10:34: Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17

10:35: Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30

nguibamın bizir avıribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimın anegurazıma an areme. ⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko mıkezim gıvazıma God a gamıma a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizıbar aka. ⁴¹ Egha a bar Judaba bar me bativizir pu. Puvati. An e gumazir God mısevezıba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamın gın, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame. ⁴² İesus an akam gun gumazamizıbav kımısa va e mıkemı. A ghaze, e kamaghın me mıkim suam, God gumazir kam, İesus anemısevezıma, anarıra en kotıaba baragham, ovıa ghuezıba ko angamra itıba sara. ⁴³ Godın akam inıgha izir gumazıba bar, me İesusın guızın akar kam kuni. Egha ghaze, gumazıtam nıghnızir gavgavım İesusın zıamın ikıti, God İesusın zıamın tuavımın an arazir kuraba gın amadagham.”

Kantrin Igharazıbar Gumazıba Godın Duam isi

⁴⁴ Pıta akam kuravıra itıma, gumazamizıba a baragha itıma, Godın Duam bar me gısın izaghirı. ⁴⁵⁻⁴⁶ Judan gumazir nıghnızir gavgavım itıba, Pıta ko ize. Egha me orazıma me nguıbar ıgharazıbar akabar Godın zıam fe. Kamaghın me dıgavır kuram gamıgha kamaghın mıgıa ghaze, “Munagh gan! God uan Duam bizir aghuarımın mın Kantrin Igharazıbar Gumazıba uaghan me ganıngı.”

10:40: Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:43:** Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14

⁴⁷ Ezi Pita kamaghin miġia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruam en anegorosi?” ⁴⁸ Ezima Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Krai Iesusin ziamin me ruam.” Ezi me ruegha ġivagha, egha uari ko dughiar tabar ikiasava Pita miġei.

11

Pita Jerusalem in ghugha egha bizir otvizibar gun miġei

¹ Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Godin akam ini. ²⁻³ Ezi kamaghin Pita uamategha Jerusalem in ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara egha ghaze, “Ni ghua uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar gumazibar dipenibar ghua egha me koma api.”

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba bar deravira dar gun me miġei, ⁵ “Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko miġei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatevir 4 plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara. ⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. ⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam na miġei, ‘Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.’”

10:47: Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:48:** Ap 2:38 **11:5:** Ap 10:9-48

⁸ “Ezi ki a ikara, ‘Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.’

⁹ “Ezi tiarim ua Godin Nguibamin migei, ‘Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.’ ¹⁰ Ezi dughiar pumuning ko mizezimin bizir kam amigha eghava ua ekuighava overiamin ghuavanabo.

¹¹ “Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mizezim, me na bagha Sisarian nguibamin me amadazima me iza dipenir ki itimin oto. ¹² Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisiva nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6 plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue. ¹³ Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha egha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh. ¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, eghti tuavir kamin ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

¹⁵ “Ezi ki maghira migeima Godin Duam me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi moghin. ¹⁶ Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.’ ¹⁷ E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Krai Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gu-

11:12: Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:14:** Ap 16:31 **11:15:** Ap 2:4 **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9

maziba uaghan uan Duam, bizir aghuimın mın me ganıngi. Kamaghın amizıma kı tina, kı God me ko ingaramın ingangarımın anogoregham?”

¹⁸ Ezi nıghnızır gavgavım İesusın itir gumaziba kamaghın oregha, egha uam ataramın nıghnızıba puvatıgha Ekiamın ziam fa, ghaze, “A dera, God uaghan Kantrin İgharazıbar Gumazıba amamangatıghtıma me uaghan navıbagh iragh egh ikırımırır zurara itim iniam.”

Antioghın itir gumazamizıba nıghnızır gavgavım İesusın itı.

¹⁹ Me Stıvenın mısoğhezi an aremezır dughıamın, me arazır kuram uaghan nıghnızır gavgavım İesusın itir ıgharazıbagh amızı, me tintınıbar arava, egha saghon Fonısian Dıstrıgh ko Saıprusın arıghatızım koma Antioghın nguıbar ekıamın ghua Godın akam Judan gumazıbara me mıgeı. ²⁰ Ezi men marazi uaghan Saıprusın arıghatızım ko Sairının nguıbar ekıamın ikegha ize, egha Antioghın ghuegha Ekıam İesusın akar aghuımın gun Grıghın gumazıav geı. ²¹ Ezi Ekıamın gavgavım me ko itı. Ezi gumazamızır bar avırım nıghnızır gavgavım Ekıamın ikıa egha uan navıbagh iragha Ekıam bagha ize.

²² Ezi İerusalemın itir Kraisın adarası bizır kamın eghaghanım baregha, egha me Barnabas amadazıma an Antioghın ghu. ²³ Ezi an otogha gari, God men apangkuvıgha, men akurvagha arazır aghuıbar me gamızı Barnabas bar akonge. Egha me uan navır averıabar aven guızbangıra

11:18: Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16 **11:19:** Ap 8:1-4

11:21: Ap 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:23:** Ap 13:43

Ekiam ko ikiamin miğiriğiabar a bar me miğei. ²⁴ A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizi vazi Godin niğhnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

²⁵⁻²⁶ Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghın ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi koma uari akufa. Egha gumazamizir bar aviriba men sure gami. Ezi Antiokra suren gumaziba faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darazi, me a ini.

²⁷ Ezi dughiar kamnang, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalemın ikegha Antioghın izağhiri. ²⁸ Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha tugha egha Godin Duamin gavgavimin ghaze, Romın nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimin itir dughiamın bizir kam oto.) ²⁹ Ezi suren gumaziba akam misuegha egha me vaghvagh uan dabirabimin min dagiaba aningiva, Judian itir darazir akurvaghı a da amangasa. ³⁰ Egha kar me kamaghın ami, me uan dagiaba isava, Barnabas koma Sol ganingizi, aning ghua men gumazir aruabagh aningi.

12

Herot Jems misoghezima an areme, egha Pita kalabus gati

11:24: Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 **11:27:** Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 **11:28:** Ap 21:10 **11:29:** Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 **11:30:** Ap 12:25

¹ Dughiar kamın Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.* ² Egha a migeima, me Jonin aveghbuam Jems midorozir sabamin a misoghezima, an areme. ³ Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghin amizima, a uaghan Pita isa kalabus gati. Herot Yis puvatizir Bretin Isamin Dughiamin bizir kam gami. ⁴ A Pitan suiraghava a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4 plan okuruabar agharim gati. Ezi me dughiaaba isa vaghvaha an gari. Egha 4 plan okuruar kabanang, me dar vaghvaha 4 plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelbagh Itazir Dughiamin Isar Ekiar kam givaghtima, a Pita isi gumazamizir aviribar damazimin a kot darighasa. ⁵ Ezi Pita kalabusin dipenimin aven itima Kraisin adarasi uan navir averiabar a bagha puvira God ko migiavira iti.

Ensel kalabuziar dipenimin Pita inigha azenim gati

⁶ Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamın, aminim tighar tiam, me senin pumuningin a ikezima a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimin a bagha gara tiar akamin iti. ⁷ Ezi zuamira Ekiamin ensel otozima, an angazangarim kalabuziar dipenimin aven sira. Egha ensel Pitan ivim a misuegha a gaghura kamaghin migei,

* **12:1:** (12:1) Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezizir dughiamin itir Atrivir kam Herotin ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam. **12:2:** Mt 4:21, 20:23 **12:3:** Ap 4:3 **12:4:** Kis 12:1-27
12:5: Je 5:16 **12:6:** Ap 5:23

“Ni zuamira dikafigh!” Ezi ma senin an agharimning gikezimning firiaghrigha nguazim giri.

⁸ Ezi ensel a migei, “Korotiam arughiva, egh dagarir asuabar aghuigh.” Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel a migei, “Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin izi.” ⁹ Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. Egha a bizir kabagh fozir puvatizima, ensel dagh amima, da guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamin min bizimin gari. ¹⁰ Aning ghuava, kalabusin dipenimin garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin zuir ainin tiar akar nguibar ekiamin zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghrizima, aning azenan ghua tuavir mamn zui. Aning mong saghon ghuava, ensel zuamirama Pita ategha ghu.

¹¹ Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamaghin migei, “Ki datirighin guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotin agharim da nan akura, egha Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura.”

¹² Ezi Pita bizir kabagh foghava, Jonin amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumazamizir avirim uari akuvagha dipenir kamn ikiava God ko migei. ¹³ Ezi Pita azenan ikiava divazimin tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimin ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi. ¹⁴ Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha

12:9: Ap 10:3, 10:17, 11:5 **12:10:** Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9 **12:12:** Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37

ivegha aven ghugha, kamaghin gumazamizibav gia ghaze, “Pita muna iza tiar akamin iti!”

¹⁵ Ezi me kamaghin a migei, “Ni onganis ti.” Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, “Puvati. Guizbangira a iti.” Ezi me a migia ghaze, “Ni ti an enselin gani.”†

¹⁶ Ezi Pita tiam gafughafuzima, me izava tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami. ¹⁷ Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, “Ia bizir kabar gun Jems koma aveghbuaba sara mikemegh.” Egha Pita me ategha danganir igharazimin ghu.‡

¹⁸ Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsiha ghaze, “Pita managh ghu?” ¹⁹ Ezi Pita itir puvatizima, Herot a gumazibav kemezima me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizima an midorozir gumazir Pitan ganiziba, Herot me isa kot gatigha egha ghaze, me aremegham. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sesarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

Herotin ovevem

12:15: Mt 18:10, Ap 26:24 † **12:15:** (12:15) Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumazibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiam.

12:17: Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** (12:17) Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalem in siosin itir gumazir dapanimin oto **12:18:** Ap 5:22-24

²⁰ Egha Herot adarim Tair koma Saidonian gumamazibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi, kamaghin amizi, me datirighin uari akuvaghav izav an ganasa. Me faraghav Blastus ko uari mikemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Ezima, me gin Herot men apangkuvigh adarir kam a givaghasa, me Herotin ganasa zui

²¹ Herot dughiar atizimin uan atrivir korotiaba arughava, egha uan atrivimin dabirabim gaperaghava, gumamazibav gei. ²² Ezi me pamtem diava ghaze, “Kar gumazitam migeir puvati. Kar godin mam migei.” ²³ Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizima Ekiamin ensel zuamira a misoghezima a iri. Ezima muriamin itir apiziba angamra anepa zuima, an areme.

²⁴ Ezima Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.

²⁵ Ezi Barnabas koma Sol aning uan ingangarim Jerusalem anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inighava a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghuava Iesusin akar aghuim akuri

13

(Sapta 13:1-21:14)

God Barnabas ko Sol kantrin igharazibar akar aghuim akunasa aning amisefe

12:20: 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17,
Sng 115:1, Dan 5:20 **12:24:** Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6
12:25: Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37

¹ Antioghın itir Kraisin adarasi, men marazi iti, Godın akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziaba Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger,) Sairinin Lusius, koma Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.*
² Ezima dughiar mamın Kraisin adarasi, me Godın apengan ikiava uari isava God ganighava, egha God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godın Duam kamaghın me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningın dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghtima, aning nan ingangarim bagh mangi.”
³ Kamaghın me God ko mikimasava dagheba tagha, God ko migei. Egha uan aghariba isava Barnabas ko Sol gisın atighava, aning amadazıma aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusın arighatızımın akar aghuım akuri

⁴ Ezima Godın Duam Barnabas ko Sol amadazıma, aning Selusian nguıbar ekiamın ghugha, ua kurim inigha Saiprusın arighatızımın ghu. ⁵ Egha me Salamisın otivigha Godın akam Judabar God ko migeir dipenibar akam akuri. Jon Mak aning ko ghua egha aningın akura.

⁶ Egha me Saiprusın nguıbar arighatızım a garua ghuava Pafosın nguıbar ekiamın oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godın akam inigha izir ifavarir gumazım, an ziam Bar-Iesus. ⁷ A Sergius Paulus, gavmanın dapanım a

13:1: Ap 11:27 * **13:1:** (13:1) Ziar kam Niger, an mıngarım kamaghın ghu, “pızım.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazım. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4 **13:3:** Ap 6:6 **13:4:** Ap 15:39 **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37

ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizim koma fofozir aghuiba iti. Ezi a Godin akam baraghasava, kamaghin a Pol koma Barnabasin diazima aning ize. ⁸ Me kukunir gumazir kam Grighin akamin ziar kam Elimas me a gati, an mingarim kukunir gumazim. Egha Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, a Iesus nighnizir gavgavim an ikian an aghua. Kamaghin, a Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. ⁹ Ezima Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, ezi a dikiravira Elimasin garava kamaghin migei,[†] ¹⁰ “Ni Satanin borim. Egha ni arazir aghuaribar apanimin iti. Egha ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghraghan aghua? ¹¹ Datirighin Ekiam nin apanim damuva uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghtima, ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezima zuamira ghuariam an damazimning korozima aminim an piri. Egha a tavin agharimin suiraghasa pura ruiava asaghinifi. ¹² Egha gavmanin gumazir dapanim Ekiamin akam bareghava digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganighava egha kamaghin nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam

13:8: 2 Ti 3:8 † **13:9:** (13:9) Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darasi tongin ingara, egha kamaghin dughiar kam in a ziar kam Pol uabi garisi. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8

akuri

¹³ Ezi Pol, a ko aruir gumaziba sara, me kurim Pafosin me inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalem in ghua. ¹⁴ Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antiogh in nguibamin otifi, a Pisidian Distrigh in aven iti. Egha, Judaba avughsa God in ziam fer dughiam in, me God ko migeir dipenimin aven ghueghava api-aghav iti. ‡ ¹⁵ Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko God in akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givaghava, me Pol ko Barnabasin akam migia ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav mikimsiva, ia me mikim.”

¹⁶ Ezi Pol dikavighava, uan dafarimin me aminiva, kamagh in migia ghaze, “Ia Israel in gumaziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, God in apengan ikiava uari isava God ganidi, ia na baragh! ¹⁷ Dughiar kam in me Israel in ikiava, Israelbar God en ovaviba amiseveghava, gumazibagh amim me bar aviraseme. Eghava a uan gavgavimin Isip in me inighava azenim gati. Fomira Israel in gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamagh in me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isip in kantrin ghue. Egha dughiar kam in God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimin

13:13: Ap 13:5, 15:38 ‡ **13:14:** (13:14) A Sabatin dughiam

13:15: Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:16:** Ap 12:17

13:17: Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24

Isipin me inighava azenim gati. ¹⁸ Egha a 40 pla azenimin gumaziba puvatizir danganim me ko ikiava, men osimtiziba aterava men akurvasi. ¹⁹ Eghava Kenanin nguazimin, God 7 plan gumazamizir bizim gasighasighava, men nguazim uan gumaziba ko amizibagh aningi. Ezima me dar ghuaviba ikiangi. ²⁰ Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelbar ganasa gumazir dapaniba amisefe, mamaghira ikia ghua Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin tu.

²¹ “Ezi me atrivim bagha Godin azangsis. Ezima a Sol me ganingi, Kisin otarim, Benjaminin adarasi, a 40 plan azenibar men gari. ²² Ezi God Sol agivaghava, Devit amisevezima an an danganim inighava atrivimin oto. Ezima a Devitin gun me migei, ‘Ki Devitin gani, Jesin otarim, gumazir ki bar ifongezim, a bar bizir ki ifongezibar amuam.’

²³ “God fomira akam akirizir moghin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, en Akurvazir Gumazim.

²⁴ “Iesus tighar izamin dughiamin, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumazibav gei. ²⁵ Jonin inganrarir dughiam givasava amima, a kamaghin me migei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizuaim

13:18: Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:21:** 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27

puvati. A nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan kogham. Ki gumazir kinim.'

²⁶ "Aveghbuaba, ia Abrahamin igiaba, koma ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharaz-ibar Gumaziba, e bagha, God uam e iniasava migirigiar kam amadazima a ize. ²⁷ Jerusalem in gumamaziba koma gumazir dapanir ekiaba, me kamaghin fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatin dughiamin Godin akam inigha izir gumazimin akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghin amizima, Godin akam inigha izir gumazimin akaba guizbangira otos. ²⁸ Egha me a misueghtima an aremeghan migirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me kamaghin Pailat pamten a migia ghaze, ni midorozir gumazibav kemeghti me a misoghti an aremegham. ²⁹ Me fomirama Godin akam inigha izir gumaziba mikemezi moghin ami. Egha me ter ighuvimin anedeghava a inigha dagiar torim gati. ³⁰ Ezima God a gamizima a ua dikafi. ³¹ A koma Galilin ikiava Jerusalem in zuir gumamaziba dughiar aviribar an gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumamazibav gei.

³² "E akar aghuim kamaghin ia migei. God fomira en ovaviba bagha amizir akam akira

13:26: Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24
13:31: Ap 1:3, 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16

ghaze, a gumazir uam e iniamim amadagham.
³³ Datirighin a Iesus a gamizima a matmatin
 ua dikafi. E men boriba, kamaghin amizima
 an e bagha uan akar dikirizir kam gamizima a
 guizbangira oto. Ighiamin Akinafarir Namba 2,
 kamaghin a migei,

‘Ni nan otarim;
 ezi datirighin ki nin afeziamin otos.’

³⁴ E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a
 ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir
 kamın kamaghin mikeme,

‘Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
 bizir aghuiba ia daningam,
 ki fomira Atrivim Devit akar dikirizibar a
 mikemezi moghin.
 Ezi bizir kam ki mikemezi moghin
 guizbangiram otivam.’

³⁵ Ezi akar igharazir mam uaghan Godin
 Akinafarimin iti. A kamaghin migei,
 ‘Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim
 ateghtima,
 a matmatin iki kurighan kogham.’

³⁶ “E fo, dughiar kamın Devit nguazimin iki-
 ava, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a gin
 aremezima, me an kuam inigha ghua an ovaviba
 afir naghin anefa. Ezima an kuam kuri. ³⁷⁻³⁸ Ezi

13:33: Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:34:** Ais 55:3 **13:35:** Sng
 16:10, Ap 2:27, 2:31 **13:36:** 1 Kin 2:10, Ap 2:29

gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize. ³⁹ Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghan koghti, ia Godin damazimin deragham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amagava, me gamima me an damazimin dera. ⁴⁰ Ia uari bagha gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir moghin, bizitam ia batoghan kogham:

⁴¹ ‘Ki ian dughiamin bizir igharazitam damightima
a ia batogham.
Eghtima gumazitam ia mikimtima
ia nighnizir gavgavim an ikian kogham.
Kamaghin, ia gumazir dibovir akar kurabagh
amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh ikuvigham.’ ”

⁴² Egha Pol ko Barnabas Judabar God ko migeir dipenim ataghrazima, gumazamiziba kamaghin aninghin migei, “Gua Sabatin munamin dughiamin uamategh iziva bizir kabar migirigiar tabar uam e mikim.” ⁴³ Egha me bar God ko migeir dipenim ateghava azenan ghue. Ezi Judan avirim ko gumazir igharaziba, me Judan araziba bar dar gin

13:39: Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 **13:40:** Ais 29:14

13:41: Hab 1:5 **13:43:** Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12

zuir gumaziba, me Pol koma Barnabasin gin zui. Ezima aning me miġiava, men niġhniziba fa ghaze, ia Godin niġhnizimin gin mangiva an apanguvimin apengan iki.

⁴⁴ Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekiar kamın itir gumazamizir avirim bar iza uari akuvaghava Ekiamın akam barasi. ⁴⁵ Ezi Judaba gumazamizir okuruar kamın ganigha, men naviba bar ikufi. Ezima me Polın akaba kurakuraghava a miġei.

⁴⁶ Kamaghın amizima Pol ko Barnabas atiatir puvatigha, akar bar gavgavimin me miġei, “Ia Judaba, ga faragha Godin akamın ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghın amizima, ia oragh, ga uam akar kamın ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumazibav kimam. ⁴⁷ Ekiam bizir kam bagha kamaghın e mikeme:

‘Ni nguazir kamın itir gumazamiziba bar men akuraghtima
 ki ua me iniasa,
 bizir kam bagh, ki ni amisevezima,
 ni tuavim Kantrin Igharazibar Gumazibar aka.’ ”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar

13:45: Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 **13:47:** Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 **13:48:** Ap 11:18

dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamın akam bar nguibaba bar dar ghu.

⁵⁰ Amizir maba God gifueghava an apengan ikiava ziar ekiaba iti, ezi gumazir iziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamın iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtıziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighın aning batoke.

⁵¹ Kamaghın amizıma, Pol ko Barnabas, uan dagarimningın itir nguaziba apisi, eghtıma gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtızim me ganıngi. Ezıma, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamın ghu. ⁵² Kamaghın amizi Antioghın itir Kraisin suren gumaziba, Godın Duam bar me gizivazıma me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamın İesusın akar aghuım akuri

¹ Egha Pol ko Barnabas Antioghın ikiav amizir arazıbara, aning izava Aikoniamın Judaba God ko mıgeir dipenibar dagh ami. Egha kagh aning bar deraghvıra akam akurıma, Judan avırıba ko Kantrin Igharazıbar Gumazir avırıba nighnizir gavgavim İesusın iti. ² Egha Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazıbar Gumazıbar nighnızıbagh asıghasıghava men navıbagh inivıma, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim İesusın

13:50: Ap 17:4, 17:12 **13:51:** Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46 **14:2:** Ap 13:45

itir darazigh ami. ³ Egha Pol ko Barnabas dughiar ruarimın Aikoniamın ikiava, Ekiamın apangkuvimın akam mikimasava atiatir puvati. Ezima Ekiam gavgavim aning ganingizima, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh amima, da otifi. Ezi kamaghın Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me miğeir kaba, da guizın akaba. ⁴ Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gın zuima, marazi aposelning bagha zui. ⁵ Egha gın Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me uan gumazir dapanir ekiaba ko, me nighnigha tuaviba buria miğia ghaze, me Pol ko Barnabas aremeghasa, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagıabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben akar aghuim akuri

⁶ Ezima Pol ko Barnabas kamaghın oreghava arava Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighın nguibar ekiamning. Egha uaghan nguibar aningın boroghıra itiba sara ghu. ⁷ Egha aning kagh akar aghuim akuravıra iti.

⁸ Egha Listran nguibar ekiamın aven gumazir mam, an dagarimning ikuvighava an amırazıma an aruir puvatıghava aperaghavıra iti. An amebam a batezıma a kamaghıra gari. ⁹ A Pol barazıma an akam akuri. Ezima Pol dikıravıram an gara egha kamaghın fo, gumazir kam nighnızir gavgavim iti, a deragham.

14:3: Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4 **14:5:** Ap 14:19, 2 Ti 3:11 **14:6:** Mt 10:23 **14:8:** Jo 9:1, Ap 3:2 **14:9:** Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4

¹⁰ Egha Pol kamaghın pamtemın dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.

¹¹ Egha gumazamizir avirir kam Pol amizir bizir kamın ganigha, pamtemın Likonian akamın dia migei, “Aseba gumazibar mın otivigha e baghava izaghire!” ¹² Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigıabar faragha zuir gumazim, kamaghın me asem Hermes a gati.* ¹³ Asem Susın dipenim, a Listran nguıbar ekiamın mın azenan iti. Ezi Susın ofa gamir gumazim, a ko gumazir avırıba, me Pol ko Barnabas bagha asızıbav sueghıva aningın ofa damuasa. Kamaghın, a bulmakaun apurıba ko akımarir bızızıba inigha Listran nguıbar ekiamın tiar akamın ize.

¹⁴ Egha aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, aning uan korotiaba abiagharigha, ivegha gumazıba itir okuruamın aven ghua pamtem dia migei, ¹⁵ “Maia! Gumazıba, ia tızim bagha arazir kam gami? Ga uaghan ian mın gari, pura gumazir kınimning. Ga kamagh sua akar aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kınir kabar zıaba fan markı. Egh ia uari isıva Ekiam daning, angamra itir God. A Godın overiam ko nguazim ko ongarim gamızim, egha bizir dar itıba sara bar. ¹⁶ Fomıra, God nguıbaba bar, me ataghızıma me

14:11: Ap 8:10, 28:6 * **14:12:** (14:12) Grighın gumazamizıba nighnızir gavgavim kamaghın iti, aser avırıba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim. **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3

pura uan nighnizibar arua bizibagh ami. ¹⁷ Egha a ian modozir puvati, eghti gumaziba a gifoghan kogham. puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamuava, amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga egha dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge.” ¹⁸ Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti.

¹⁹ Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, me gumazibar nighnizibagh ekuigha me gamizi, me Polin apani-bar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an aremes. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu. ²⁰ Ezi gin suren gumaziba izava anekuvazi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a ko Barnabas ghua Derben zui.

Pol ko Barnabas suren gumaziba gavgavim me ganidi

²¹ Egha Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikiava akar aghuim akurava gumazamizir aviribagh amima, me suren gumazibar otifi. Egha aning uamategha Lистра ko Aikoniam ko Antioghin ghu. ²² Egha aning gavgavim suren gumazibagh anighava akurvazir migirigibabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “Gumazamizir God Ativaziba, e uaghan men avirir kamın aven mangisi, e faragh

14:17: Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20
13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11

14:19: Ap

14:21: Mt 28:19

osimtizir aviribar aven mangigham.” ²³ Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha Godin ingangarir gumazir aruaba amisefe. Godin ingangarir gumazir aruar kaba uan nighnizir gavgaviba Ekiam gatis. Ezi aning me bagha dagheba taghragha Ekiam ko mikemegha bar me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Antioghin zui, Sirian Distrighin aven

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu. ²⁵ Egha aning Pergan nguibamin akar aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarasi aning isava Godin agharim ganinga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegifa. Egha aning uamategha Antioghin ghu. ²⁷ Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazima me uari akuvazima aning bizir God aningin agharimningin amizibar gun bar me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei. ²⁸ Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumaziba ko ike.

14:23: Ap 13:1-3, 15:40
11:18, 15:4, 15:12

14:26: Ap 13:1-3, 15:40

14:27: Ap

15

Kraisin adarasi Jerusalemın nguibamın uari ak- ufa

¹ Ezi Judian Distrighın gumazir maba Antioghın izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Moses sure gamizir arazimın moghın ua mikarzir mogomeba aghoran koghti, God guizbangıra ua ia inighan kogham.”* ² Ezi kamaghın Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghın amizi Kraisin adarasi Pol ko Barnabas ko nighnızir gavgavim Iesusın itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalemın mangi bizir kam bagh aposelba ko Godın ingangarir gumazir aruabav kimasa.

³ Egha Kraisin adarasi me amadazıma me zui. Me Fonisian Distrigh ko Samarian moghın ghua egha Kantrin Igharazibar Gumaziba uan navibagh irazir bizimın gun me miğei. Ezi Kraisin adarasi bar miğirigiar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas ko Godın ingangarir gumazir aruaba, me Jerusalemın otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningın agharımın amizir biziba. aning dar gun me miğei.

⁵ Ezi nighnızir gavgavim Iesusın itir gumazir maba, me fomıra Farisibar mın ikia, me dikavigha kamaghın miğei, “Kantrin Igharazibar Gumaziba

15:1: Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 * **15:1:** (15:1) Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomıra Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:4:** Ap 14:27

uaghan Moses Osirizir Arazibar gın mangıva uan mıkazir mogomebar aghor.”†

⁶ Ezi aposelba ko Godın ingangarir gumazir aruaba akar kam akırasa uari akufa. ⁷ Dughiar ruarımın me bizir kam miğia ghua, egha Pita dikavigha me miğei, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba gıvazi God kamaghın ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba nan akar torımın akar aghuımın miğirigiam bareghıva nıghnızir gavgavım İesusın ikiam. Egha a ian tongın na mişefe. ⁸ E fo, God gumazamizibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganıngi. An e gamizi moghıra, me gami. Egha tuavir kamın a kamaghın en aka, a me gifuegha ua me ini. ⁹ Godın damazımın Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumaziba nıghnızir gavgavım İesusın itima, God men nıghnızir gavgavımın tuavımın, men navibagh amizi me an damazımın dera ¹⁰ Ezi kamaghın ia tizim bagh God damıghtı, a ian nıghnızibar gın mangam? Egha osımtızir faragha en ovavıba ateran iburazıba ko osımtızir e uaghan datırıghın ateran iburazıba, da isava nıghnızir gavgavım İesusın itir darazıgh arisi. ¹¹ Kamaghın puvati. En nıghnızir gavgavım ghaze, en Ekiam İesusın apangkuvımın, God uam e inızir moghıra me ini.”

¹² Ezi gumazir uari akuvazıba bar nımıra ikia

† **15:5:** (15:5) Nı akar Filipai, 3:2ın itımın gan. **15:7:** Ap 10:1-43
15:8: 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28,
 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4,
 Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11
15:12: Ap 14:27

Barnabas ko Pol barasi. Ezima aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me migei. Egha aning ghaze, God aningın agharibar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın, dar ingari.

¹³ Aning mikemegha gıvazi Jems kamaghın migei, “Nan adarasi, ia na baragh. ¹⁴ Saimon kamaghın e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumaziba uan apanguvim men akagha, men tongın gumazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumamazibar otifi. ¹⁵ Godın akam inigha ızir gumazibar migirigiamın mirara ghu. Me fomıra kamaghın osiri, men migirigiamın osizirimra kara,

- ¹⁶ ‘God kamaghın migei,
 Devitin ovaviba asizir inibar amizir
 dipenimin min degiaghiri.
 Egh ki gın uamategh izi,
 an ingarighti a tugham.
 An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham,
 egh ki a damighti a ua deragham.
- ¹⁷ Eghti gumamazizir ikiavıra itir naba
 God bagh ruiam.
 Kantrin Igharazibar Gumazir nan ziamın
 itiba bar uaghan na buriam.
- ¹⁸ Ekiam kamaghın mikeme.
 A bizir kaba fomıra gumamazizibar akazi
 me dagh fo.’ ”

¹⁹ Egha Jems ghua kamagh migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumaziba,

me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham. ²⁰ E pura me bagh osir kamagh me mikim suam, ia me marvir guabagh anidir daghebar ami, egh ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibav kirima ariaghiriba, dar ghuziba darara iti. Ia dar aman marki. Egh ia ghuzitam raman marki. ²¹ E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekurava, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori.”‡

Me Kantrin Igharazibar Gumazir God gifoziba bagha akinafarim amadi

²² Egha aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba ko Jerusalem in itir Kraisin adarazi bar me mikemegha uari tongin gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antiogh in zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui. ²³ Egha me akinafarir kam me koma anemada:

15:20: Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 **15:21:** Ap 13:15 ‡ **15:21:** (15:21) Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiamin uaghan nguazir kam iti. Ni akar Ap 2:5-11 in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gifa.

E, aposelba ko Godin ingangarir gumazir aru-aba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazimin itir nighnzir gavgavim Iesusin itir darazi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

²⁴ E kamaghin oraki, en tongin marazi, en azarazir puvatigha ghua ia migia ian nighnzibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnsi. ²⁵ Kamaghin e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada.

²⁶ Gumazir kamning, aning en Ekiam Krais Iesusin ziam bagha nguazir kam in ikirimirim ategha egha uaningin sa. ²⁷ Kamaghin amizi, Judas ko Sailas akamin uaghan ia mikimasa, e kamaghin aning amada. ²⁸ E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi. ²⁹ Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibav kirima ariaghirir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

³⁰ Egha Jerusalem itir Kraisin Adarasi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin

15:24: Ap 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20

iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganigi. ³¹ Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge. ³² Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviriba me gami. ³³⁻³⁴ Ezi me dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalem uamategha gumazir me amangiziba bagha zui. § ³⁵ Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikiava avirir maba ko gumamazibar sure gamua Ekiamin akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶ Ezi dughiar maba givazi gin Pol kamaghin Barnabas migei, “Ga uamategh nguibar ekar ga bar Ekiamin akam akunizibar mangiva, ga uan adarazir ganam, me manmaghin iti.” ³⁷ Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightima, a aningin gin mangam. ³⁸ Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua. ³⁹ Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim

15:32: Ap 11:27, 13:1, 14:22 § **15:33-34:** (15:33-34) Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, “Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghin iti.” **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:38:** Ap 13:13, Kl 4:10

Saiprusin ghu. ⁴⁰ Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamagh migei, "Godin akurvazim gua ko iki." Ezi aning ghu. ⁴¹ Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

¹ Egha Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mamın ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezima an afeziam Grighin gumazim. ² Litra ko Aikoniamın itir en adarasi kamaghın a migia ghaze, Timoti gumazir bar aghuim. ³ Ezi Pol a inightima, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamın iti. Egha me bar foz, an afeziam Grighin gumazim. Kamagh sua Pol Timotin mikarzir mogomem atu. ⁴ Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba Jerusalemın mikemegha amamangatizim, gumaziba da baragh, dar gin mangasa, me me migia gharui. ⁵ Kamaghın amizima Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim dughiaba bar pin ghuavanadi.

Pol irebamın mın bizimın Masedonian gumazimın gani

⁶ Ezi Godin Duam Pol, ko an gin aruir darazi, me Esian Provinsin akar aghuim kunan men

16:1: Ap 14:6, 2 Ti 1:5 **16:2:** Fl 2:19-22 **16:3:** 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 **16:4:** Ap 15:23-29 **16:5:** Ap 2:47 **16:6:** Ap 18:23

anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighin nguibar ekiam ko Galeian Distrighin moghin ghu. ⁷ Egha me Misian Distrigh ko Bitinian Provins suizimningin otogha Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke. ⁸ Ezi me kamaghin Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. ⁹ Ezi dimangan Pol irebamin min bizimin garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikiava agakahora, egha ghaze, “Ia Masedonian iziva en akuragh.” ¹⁰ Pol irebamin min bizir kam ganigha, e zuamira bizibar kirighava Masedonian mangasa tuavibar kiri. E foz, God akar aghuim me mikinasav en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha Samotres baghavira zui. Egha amimizaraghan Neapolis bagha zui. ¹² Egha e kagh dikavighava ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. Eghava e kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiam? Ezi e kagh amizir mabar garima me uari akuvagha itima, e me migei. ¹⁴ Amizir e barazir

16:7: 2 Ti 1:15 **16:10:** 2 Ko 2:13 * **16:10:** (16:10) Buk Aposelin akar otevir maba iti, “Eia” iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, “Eia.” Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughav, egha Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, “eia”, ua itir puvati. Aposel 16:40 an ganigh.

kabanagh, mavin ziam Lidia, a faragha Taiatarian nguibar ekiamin ikiava izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizir. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi. ¹⁵ Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darazi, e me ruegha givazima, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin migia ghaze, "Ia suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin ikiti, ia izi nan dipenimin iki." Egha a kamaghin e migia bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

¹⁶ Dughiar mamın e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarir kamın dagiar aviriba isi. ¹⁷ Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, "Gumazir kaba Godin bar pin itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei." ¹⁸ A dughiar aviribar kamaghin ami. Ezi Pol an amirigha raghrigha kamaghin duar kuram migei, "Ki Krais Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!" Ezi maghira duar kuram anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizima me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapanir ekiaba bagha danganir ekiamin ghu. ²⁰ Egha me aningın akua jas bagha ghugha kamaghin migei,

16:15: Ap 16:33, 18:8 **16:16:** Ap 19:24 **16:17:** Mk 1:24, 1:34

16:18: Mk 16:17 **16:19:** Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5 **16:20:** 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6

“Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumazamizibar navibagh inivima osimtazir aviriba otifi. ²¹ Egha aning gumazamiziba, Romin kantri men anogoroghezir arazibar gin mangasa, me migei.”

²² Ezi gumazamiziba me iza uari akuvagha uaghan me akabar Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumaziba migia ghaze, ia aningin korotiaba suegh aning misogh. ²³ Me Pol ko Sailas puv aning misuegha givagha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aning ganamin akar gavgavim isava, kalabusin garir gumazim ganingi. ²⁴ Ezima kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, egha aning isa selin danganir bar aven itim gatigha, aning sueba pamtem temem sara da ike.

²⁵ Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko migiava ighiabagh ami. Ezima kalabusin itir gumazir maba aning barasi. ²⁶ Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, kalabusin dipenimin dagiar mingarir gavgavim anidibagh inoba. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firiaghire. ²⁷ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim osegha dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima da bar kuiaghire, an nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba bar are. Kamaghin a uan bainat asigha egha uabi uabi biragh aremeghasa. ²⁸ Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti.”

16:22: 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:26:** Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10 **16:27:** Ap 12:18-19

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim angazangariba bagha dei, egha ivegha ghua Pol ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, egha aningin suebar iri. ³⁰ Egha an aning inigha azenan otogha aningin azangsis, “Aruamning, ki tizim damightima God nan akuragham?”

³¹ Ezi aning a ikara, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iki, eghti a nin akuragham, ni ko itir darasi sara.” ³² Ezi aning Ekiamin akam a migiava egha uaghan a ko itir darazi bar me migei. ³³ Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha egha aning duaba rue. Egha aning zuamira a koma uan adarazi Iesusin ziamin bar me rue. ³⁴ Ezi kalabusin gumazir dapanim Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghua, egha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazima, jasba gavmanin gumaziba amadazima me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’ ” ³⁶ Ezi kalabuziar dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas ataghraghasa na mikeme. Ezima gua datirighin mangi. Gua navir amirizimin mangi.”

³⁷ Ezi Pol gavmanin gumazibav gei, “Ga Romin gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Ezi me datirighin nimira ga amangasa? Puvati! Me uari iziva gan aku

mangam.”†

³⁸ Ezi gavmanin gumaziba akar kabar gun jabav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi. ³⁹ Kamaghin amizima, jasba kalabusin dipenimin ghu. Egha kamaghin aning miġia ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin akua azenan ghuava, aningin azangsis, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.” ⁴⁰ Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me miġiava, gavgavim me ganidi. Egha aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

¹ Pol ko an ġin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko miġeir mam iti. ² Egha Pol God ko miġeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko miġezimin Godin Akinafarimin itir

† **16:37:** (16:37) Dughiar kamın Romın nguibar ekiamın atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenian ongarir ekiamın boroghıra itir kantribar gari. Kamaghın amizi Romın kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghın miġia ghaze, Kotba ko gavmanın gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romın kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghın amizir gumazir mam. Kamaghın amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Romın kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) **16:39:** Mt 8:34

17:1: 1 Te 1:1-2, 2:1-2

osiziriba me geghara me miġei. ³ An osiziriba men akakagha dar mingaribav ġia ghaze, “Krais miżazim inigh aremegh ua dikavamin miġirigiam, a guizbangira.” Egha kamaghin miġei, “Tesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais.”* ⁴ Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikiava Pol ko Sailasin nighnizimin ġin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir avirim ko ziaba itir amizir aviriba sara.

⁵ Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin ġin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizzir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torim bagh mangasa, egha me aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue. ⁶ Egha me aning apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, “Gumazir kaba osimtizim nguazir kam in nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto. ⁷ Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar ġin mangan aghua. Egha kamagh miġei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus.” ⁸ Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar

17:3: Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 * **17:3:** (17:3) Migirigiar kam in mingarim, Krais, kamaghin ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 **17:5:** Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20 **17:7:** Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13

ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai. ⁹ Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

¹⁰ Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu. ¹¹ Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira. ¹² Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara.

¹³ Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi. ¹⁴ Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti. ¹⁵ Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, egha aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

16 Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi kamaghin Polin muriam bar ikufi. 17 Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumaziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei. 18 Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba Pol ko me uari adosi. Marazi kamagh migei, "Onganir mam tizibav gei?" Ezi marazi kamagh migei, "A ti aser igharazibar akam akuri." Pol Iesus ko a ua dikavizir bizimin akar aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.† 19-20 Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, "Ni nighnzir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnzir igiar manam, ni an gumazibar sure gami. Ni e mikim." 21 (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir iza itiba, zurara pura ikiava nighnzir igiar otozir kamnaghra a miyiava a barasi.)

22 Ezi Pol Areopagusin tongin tugha kamagh migei, "Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi. 23 Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar ganis, egha ki uaghan ofa gamir danganir mamn gari, ziar kam

17:17: Ap 18:19 † **17:18:** (17:18in faragha zuir akam) Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnzibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik.

an iti: e fozir puvatizir godin ofa gamir danganim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha egha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

²⁴ “Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha God gumazir dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. ²⁵ Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitamın otevezir puvati. Kamaghın e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. ²⁶ Ezi God gumazir vamira an ingari, egha an ovavir kamın a gumaziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirimın dughiba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki. ²⁷ God kamaghın ifonge, gumazamiziba a buriva, ti a bagh suighsuighıva a gifogham, kamaghın a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir puvati. ²⁸ ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghın mikeme, ‘E Godin boribara.’‡

²⁹ “Kamaghın amizi, e guizbangira an ovavibar ikiava, egh kamaghın nighnighan kogh suam, God ti gol o silva o dagiar nedaziba. Egh e kamaghın nighnighan kogh suam, a mati e gumaziba uari

17:24: Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 **17:25:** Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 **17:27:** Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 ‡ **17:28:** (17:28) Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighın gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26

uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guaba.

³⁰ “Fomira gumamaziziba God gifozir puvatizi, egha me fozir puvatigha amizir biziba God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God migirigiar gavgavim aniga ghaze, gumamazizir managh managh nguazir kamın itiba, me bar uan navibagh iragh. ³¹ God gumamazizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara, a inabazir gumazim nguazir kamın gumamaziziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizima a ua dikafi. Bizir kamın God e tuisighamin ingangarim gumamaziziba bar men akazi, me fo, a guizbangira otogham.”

³² Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamagh migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.” ³³ Ezima Pol me ategha ghu. ³⁴ Ezi gumazir maba Polin nighnizimın gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiabar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi uaghan amizir mam, an ziam Damaris, ko gumamazizir igharazir maba uakan.

18

Pol Korin nguibar ekiamın Godın akar aghuim akuri

¹ Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamın ghu. ² Egha kagh Judan gumazir

17:30: Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **18:2:** Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19

mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Provins Pontusin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italian ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romin nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Italia ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui. ³ Pol uaghan aning mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari. ⁴ Sabatin dughiabar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghuava me ko uariv gei. A Judaba ko Grighba, men nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me gakaghori.

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiaba bar zurara Godin akar aghuim akuri. An akar gavgavim kamaghin Judaba deravira me geghari, Iesus a Kraiss, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ⁶ Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuaghava, migirigiar kuraba a ganidi. Ezi a kamaghin amighava, uan korotiamin mineziba pizigha, egha kamaghin me migei, "Kamaghin ia Godin saghon iki oveghti, marian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Datirighin ki Godin akar aghuim Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikanam."

⁷ Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titus Jastusin dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti. ⁸ Krispus, Judabar God ko migeir dipenibar garir gumazir da-

18:3: Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:5:** Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4

18:8: 1 Ko 1:14

panir ekiam. Ezi a uan adarasi ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumazamizir avirim Polin akam baregha egha nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mamın Ekiam irebamın mın bizimın Polin mikeme, “Ni atiatingan marki; ni mikimvira iki; nimira ikian marki. ¹⁰ Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba nguibar ekiar kamın iti. Kamaghın tav pazi ni damighan koghan, egh ni misueghan kogham.” ¹¹ Ezi Pol azenir vamira koma akuamın ikiava, Godın akar aghuim men sure gami.

¹² Galio, Akaiian Provinsın gavmanın gumazir dapanımın itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanımın ikiava a isa kot gati. ¹³ Egha me ghaze, “Gumazir kam, a gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Araziba riaghriaghıva, arazir igharazımın Godın ziam fi.’ ”

¹⁴ Pol bar men akam ikarvaghasava amima, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, eghtima ki ian akam baregham. ¹⁵ Ezi ia migirigiar arazaraziba ko ziaba ko ian araziba, dagh nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.” ¹⁶ Kamaghın a me amadazıma me kot ategha azenan ize. ¹⁷ Ezi Korinin gumaziba, maghıra Sostenesın suira, a Judabar dipenir God ko migeimın garir gumazir

18:9: Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:14:** Ap 23:29, 25:11,25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19

dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghin nguibam, Distrigh Sirian ghu

¹⁸ Pol dughiar mabar Korinin ikeghava, egha Kraisin adarasi ategha kurim ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.† ¹⁹ Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila koma Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei. ²⁰ Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati. ²¹ Ezi a me ataghragha, egha an akar dikirizim gamua me migei, “God ifueghtima, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu. ²² Ezi a Sisarian otogha, egha Jerusalem in itir Kraisin adarazi getiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghuaghiri.

²³ Egha Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, egha a Distrigh Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh aruava, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganidi.

Apolos Godin akar aghuim Efesusin nguibamin anekuri

* **18:17:** (18:17) Grighin akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamin atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 † **18:18:** (18:18) Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15

²⁴ Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A izava Efesusin nguibamın iti. A bar deravıra miğiava egha a Godın Akınafarımın Osiziriba bar dagh fo. ²⁵ Me Ekiamın tuavımın a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravıra İesus amizir bizibar me miği. Egha a Jonın rurimra fo. ²⁶ Egha Apolos Judabar God ko miği. Egha dipenim ghugha, egha atiati puvatıgha Godın akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inıgha uan dipenimın ghugha Godın tuavim a geghanızı, a deravıra Godın tuavim giğos.

²⁷ Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarazi, gavgavim a ganıdi, egha a iniasava Akaian suren gumaziba bagha akınafarim osiri. Dughiar kam Apolos Akaian otogha, egha niğniğzir gavgavim Godın itir darasi akurvazir ekiam me gami. God men apangkuvifi, kamaghın amızı me niğniğzir gavgavim Godın iti. ²⁸ Apolos bar gavgavıgha gumazamizibar damazıbar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, egha Judabar akar kurar me miği. Egha dikabiri. A Godın Akınafarımın itir akam akuri, eği me fogh suam, İesus a God Uam E Iniasa Mişevizir Gumazim, Kraıs.

19

Pol Efesusın akam akuri

¹ Dughiar kam Apolos Korinın ikiavıra itima, Pol niğniğziabar itir nguıbabagh arua ghua iza

18:25: Ap 19:3, Ro 12:11 **18:26:** Ap 19:8 **18:27:** 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 **18:28:** Ap 9:22, 17:3, 18:5 **19:1:** 1 Ko 1:12, 3:6

Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato. ² Egha men azara, “Ia faraghavira nighnzir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivazi, o puvati?”

Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir puvati, Godin Duam iti.”

³ Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”

Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”

⁴ Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumamazibav gia ghaze, ia nighnzir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus.”

⁵ Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue. ⁶ Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei. ⁷ Me bar moghira men dibobonim 12 pla.

⁸ Ezi Pol iakinir pumuning ko mizekimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumamaziba akar gavgavibar me migia atiatir puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin migirigiamin gun me migia men nighnziba iraghasa me migei. ⁹ Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnzir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, egha gumazibar damazibar azenara migirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnzir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiba zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar

19:2: Ap 2:38, 8:16 **19:3:** Mt 3:11 **19:4:** Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:9:** Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2

me miġei. ¹⁰ Pol azenir pumuningin aven arazir kam gamima, kamaghin Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹ Egha God mirakel bar gavgavir igiaba Polin dafariba dagh ami. ¹² Ezi uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzim in poghezima, me da isa ghuava arimariabagh arizi da ghuamazima, duar kuraba me atagharsi.

¹³ Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumazibar aven itiba batoghasa. Me kamaghin miġei, “Iesusin Pol akam akurimin ziamin, ki pamtem ni miġei, ‘Ni azenan izi.’ ”

¹⁴ Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7 pla, arazir kam gami. ¹⁵ Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me miġei, “Iesus, ki a gifo, egha Pol ki a gifo, ezi ia taia?” ¹⁶ Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiabara dipenim ategha arava azenan ghue.

¹⁷ Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumaziba bar a pirafa. ¹⁸ Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza gumazibar damazimin uan arazir kurabar gun

migei. ¹⁹ Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakel kuraba itiba a da inigha iza, gumazamiz-ibar damazimin da tue. Me akinafarir kabar ivezim diborima, 50,000in silvan dagiabar tu. ²⁰ Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumazamizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

²¹ Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaian Provins moghin mangi, Jerusalem otivasa. Egha ghaze, “Ki nguibar kam in ikeghiva, gin uaghan Rom in nguibar ekiamin mangam.” ²² Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

²³ Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami. ²⁴ Ezi gumazir mam, an ziam Demetrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniasa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demetrius ko ingara dagiar aviriba isi. ²⁵ Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, “Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi.

19:20: Ap 6:7, 12:24 **19:21:** Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8
19:24: Ap 16:16-19

²⁶ Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avırım an akaba bangın ira dar gın zui. Efesusın kaghıra puvati, Esian Provins bar. A gumazibar niğhnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghın miğia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangıra godba puvati. ²⁷ Polın akar kam en dagiar ingangarımın ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar niğhnizimın, Artemisın dipenim pura bizir kınim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghıra ua godın mın an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kınim gavagham!”

²⁸ Ezi me oregha atara maghıra pamtem miğia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusın bar Ekiam!” ²⁹ Ezi mong gın nguibar kamın itir gumazamiziba bar niğinir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusın suiragha aning a mikirighava, voroghıra uari akuvir danganir ekiamın zuamıra ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. ³⁰ Pol uabi gumazamizir okuruamın tongın mangasa niğhnisi. Ezi Kraısın adarazi an anogorosi. ³¹ Ezi uaghan Efesusın gavmanın gumazir maba, me Polın namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakağhora ghaze, a danganir ekiar gumazamiziba uari akuvimın mangan marki.

³² Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam niğhnisi, marazi bizir mam miğia dei, ezi marazi bizir igharazim miğia dei. Gumazir avırım fozir

puvati, me tizim bagha iza uari akufa. ³³ Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksander tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.* ³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men dimdiam auan pumuningin ghu.

³⁵ Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okuruar kam me aminivagha kamaghin me migei, “Efesusin gumazamiziba, nguazir kam in gumazamiziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam. ³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki. ³⁷ Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati. ³⁸ Demetrius ko a ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitam in ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamin dar kiram. ³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir. ⁴⁰ Kamaghin gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtem atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kam in mingariba puvati. Kamaghin me bizir kam

* **19:33:** (19:33) Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati.

bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.”
⁴¹ A kamaghin mikemegha givagha gumazamiziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia koma kantri Grighin zui

¹ Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazima me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu. ² Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amutima me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto. ³ Egha a iakinir pumuning ko mikemizimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizima, a uam ategha Masedonian ghu. ⁴ Egha Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar uaghan Pol ko ghue. ⁵ Ezi gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti. ⁶ Egha e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5 plan dughiaba ua givazima e ghua Troasin gumazir e bagha

mizuaba batifi. Egha 7 plan dughiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizima a ua dikafis

⁷ Wighin kamın faragha zuir dughiam, e bret abiagharigha damasava iza uari akufa. Ezi Pol amimizaraghan mangasa, kamaghın an akam akura ghuavira ikia dimagarir arızimın tu. †

⁸ Ghuriar e uari akuvazir pın itir kam, lamın avırıba an iti. ⁹ Ezıma windon aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava ongani. Ezıma Pol mıgiavıra itima, Yutikus pın akuavigha degħa nguazim giri. Ezi me ghuava a inigha garima, a bar areme. ¹⁰ Ezi Pol ghuaghira, a gisin ghua a muki. Egha a kamaghın mıgei, “Ia atiatingan marki. An angamra iti.”

¹¹ Egha Pol ghuriar pın itimın ghuavanabogħa, bret abiagharigha egha gumazamiziba ko me da api. Egha Pol me mıgiavıra itima aminim tira. Ezıma a zui. ¹² Ezıma me gumazir igiar angamra itim inigha uan dipenimın ghua bar akongē.

Pol Troas ategħava uan suebar Miletusın nguibamin zui

¹³ Ezi e Pol ategħa faragħa kurim inigha Asosın nguibamin zui. E ghaze, e Asosın Pol batogh a inigh kurimın mangam. Pol uabi ghaze, ki

* **20:6:** (20:6) Fofozir gumazir avirim kamaghın nighnisi, Pol Filipain otogħa, Luk inigha a ko ghu. Kamaghın amizima mıgırigıar otevir kam iti, “e”. (Aposel 16:10 a ganigh.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 † **20:7:** (20:7) Fofozir gumazir avirim kamaghın nighnisi, me dagħer kam gamua, İesusın nivafızim ko ghuzim gınihnisi. **20:10:** 1 Kin 17:21

tuavimîn mangam. ¹⁴ Ezi Pol Asosin e batogha e koma kurir kam inighava Mitilinîn nguibamîn ghu. ¹⁵ Egha amimizaraghan e kurimîn ghua Kiosin arighatizimîn otifi. Egha dughiar kamîn gin e ghua Samosin nguibamîn otogha, egha dughiar abuananamîn e ghua Miletusin nguibamîn otifis. ¹⁶ Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemîn otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamîn ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasava nighnizir mam gami.‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

¹⁷ E Miletusin otivighava egha Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazir aruaba, me bagha akam amada.§ ¹⁸ Ezima me izava otivizima, a me migei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimîn Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu. ¹⁹ Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiraghava egha osimtiziba koma terir damazim sara Ekiamîn ingangarim gami. ²⁰ Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akar tam ia mikimsiva ia mikimam, ki atiatur puvati. Egha ki vaghvagha ian dipeniba koma azenara ian sure gami. ²¹ Ki akar gavgavimra Judaba koma Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iraghiva ia uan arazir

20:16: Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 ‡ **20:16:** (20:16) Ni Aposel 2:1in akamin ganigh. **20:17:** Ap 18:21 § **20:17:** (20:17) Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu. **20:18:** Ap 18:19, 19:10 **20:19:** Ap 20:3

kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnzir gavgavim e uan Ekiam Kraiss Iesusin iki.

²² “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemın mangasava puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. ²³ Ki kamaghin bizir kabagh fo, nguibar ekiaba bar ka dar zuima Godin Duam na migia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

²⁴ “Ezi ki uan mikarzir angamra itim ginighnzima a pura bizim. God ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Gumazim uan ivemariam a givasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim a givasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumazamiziba bar men akakaghasa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

²⁵ “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativir Arazimin akam akuragha aruis. Ezi ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham. ²⁶⁻²⁷ Ezi bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighnziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghtima, kar ian osimtizim. ²⁸ Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnzir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia misefe. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraissin adarazir gan. God uabi uan

20:22: Ap 19:21 **20:23:** Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 **20:24:** Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4

Otarimîn ghuzimîn me givese. ²⁹ Kî kamaghîn fo, kî gîn ia ategh mangîhtîma, gumazir maba afiar atiaba mîn ian tongîn izam. Ezi afiar atiaba sipsip bagha asîghasîzi moghîn, gumazir kaba nî garir darazi gasîghasîgham. ³⁰ Eghtî ian tarazi, nîghnîzir gavgavim Kraisin itibar amutîma, me men gîn mangîsî, me ian tongîn dikavigh guizîn akam giragh me mikimam. ³¹ Kamaghîn amizîma, ia uari bagh gan. Kî azenir pumuning ko mîkezimîn amizir arazîba, ia dagh nîghnîsî. Kî arueba ko dimagarîba, terir damazim sara, zurazurara nîghnîzir aghuîba vaghvagha ia mîgîa, tong mîtetam atizî puvatî. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

³² “Ezîma kî datîrîghîn ia isava Godîn agharim gati, eghtîma an apangkuvimîn akam ia damutîma ia gavgavigham. Egh gîn apangkuvimîn akar kam, bizir aghuîba ia danîngîva, ia ko Godîn damazimîn zuezîba sara me danîngam. akurvazir aghuîbar gumazamizir Godîn damazim zuezîbar tongîn gîn ia danîngam.

³³ “Kî tavîn silva ko gol ko inîbagh ifongezir puvatî. ³⁴ Ia uari kamaghîn fo, nan dafarîr kamning, kî uabî ua bagha ingarîr bizîba isava uabî uan akurvagha egha na ko ingarîr darazîr akurvasi. ³⁵ Ezi kî amizîr ingangarîba bar, kî kamaghîn ian aka, e kamaghîn amizîr ingangarîr osîmtîzîbar, e ingaran îburazîr gumazîba,

20:29: Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19

20:31: Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hî 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8

e men akurvaghām. Ezi ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Arazir aghuarim, ni bizim munav ganingi. Egha a uaghan ni ua baghivira biziba isir arazim gafira.’ ”

³⁶ Egha Pol akar kam mikemeghava, a me ko me bar moghira teviba apirighava, gumazir dapanir ekiaba ko, me God ko migei. ³⁷ Ezi me bar aziava a muigha egha an tori. ³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalemın zui

¹ Egha e, Efesusın Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghragha e bar osemi. Egha e kurim inigha Kosin arighatizim baghavira zui. Egha amimizaraghan gin e Rodesin arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. ² Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui. ³ Egha e Saiprusin arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. ⁴ Egha e kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7 pla dughiabar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalemın mangan kogham. ⁵ Ezi kurim Tair ataghraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en gin nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir

dadarimîn e teviba pirigha God ko miġei. ⁶ Ezi e me ko uaghara uan agharibar suigha, e kurim inigha zuima me ua uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

⁷ Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarasi ganigha egha e me ko dughiar vamiran ike. ⁸ Egha amimizaraghan me ategha Sisarian nguibamin otivigha Filipin dipenimin iti. A gumazir aviribar Ekiamin akar aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7 plan gumazir aposelbar akurvazir gumazir mam. ⁹ An guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezima, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri. ¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin miġei, “Godin Duam kamaghin miġei, ‘Kamaghira Judan Jerusalem in itiba, letin kam in ghuavim ikeghiva a isiva Kantrin Igharazibar Gumazibar aningam.’ ”

¹² E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiz-iba Jerusalem in mangan koghasa Pol gakaghori. ¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghin miġei, “Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Iesusin ziam bagh Jerusalem in aven aremegham, a dera.” ¹⁴ Pol bar

21:6: Ap 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5

21:9: Jol 2:28, Ap 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33 **21:12:** Mt 16:22 **21:13:** Ap 20:24

gavgavizima e tagha anetegha kamaghin miġei, “Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu.”

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15-26:32)

Pol ghua Jerusalem in oto

¹⁵ Egha ġin e bizibar kirigha Jerusalem in ghua-vanabo. ¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e iki-amin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an ġin zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalem in otozima Kraisin adarasi e bagha bar akonge. ¹⁸ Egha e amimizaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa zui. Dughiar kam Godin ingangarir gumazir aruaba bar uaghan iti. ¹⁹ Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin an darim in amizir biziba bar dar gun me miġei.

Gumazir dapaniba Godin Dipenimin mangasa Pol in miġei

²⁰ Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiam in ziam fe. Egha me Pol in miġia ghaze, “Enanav, ni fo Judan gumazamizir bar aviriba niġhnizir gavgavim Ekiam in iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi.

²¹ Ezi gumazir maba me miġia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin itibar Moses Osirizir Arazibar ġin mangan men

21:18: Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3

anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki. ²² E fo, ni izezima, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam? ²³ Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. ²⁴ Ni me inighiva ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir ariziba gisamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima, gumaziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan arazibagh ami.* ²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazir Iesusin gin zuibara, e akinafarir mam in uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me migia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim gafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghin Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimizaraghan me ghua arazir Godin damazimin zuezim a me koma a gami. Egha a Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin dughiam givaghti me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

²⁷ Ezi dughiar 7 pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenimin

21:24: Ap 18:18 * **21:24:** (21:24) Ni Aposelbar Ingangariba 18:18in gan, uaghan Namba 6:1-21. **21:26:** Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15

miriamin aven Polin api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia migei, ²⁸ “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghua God ua bagha inabazir dipenim gamima a Godin damazimin mize.” ²⁹ (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalem in gumazamiziba uariv sosi. ³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir

21:28: Ese 44:7, Ap 6:13 **21:29:** Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20

† **21:30:** (21:30) Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi gumazir igharazibar adarasi divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim.

maba ko midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Polin misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar ekiam iza Polin suiragha me migeima, me senin pumuning a ike. Egha a Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?” ³⁴ Ezi avirir ekiar kamın aven me pura tintinimın bizibav gei. Me niginir kuram gamima, midorozir gumazibar ekiam deragha bizitam gifozir puvati. Egha kamaghın a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimın ghu. ³⁵ Pol dipenir kamın adiriziamın otivasava amima me a misoghasa bar kaghıram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu. ³⁶ Ezi gumazamizir avirir men gın zuiba diava kamaghın migei, “A misueghti, an aremeghti!”

Pol uan nighnizir gavgavimın gun Judaba geghari

³⁷ Ezi me Pol inigh midorozir gumazibar dipenimın aven mangasava amima, a men gumazir ekiamın Grighın akam an azara, “Ki bizitam ni mikımam, o?”

Ezi midorozir gumazibar ekiam an azara, “Ni Grighın akam migei? ³⁸ Ki ghaze, ni Isipın gumazim, a fomıra gavman ko misogha, egha 4,000ın gumazir kuraba inigha ghua gumaziba puvatızir danganimın ghu. Ni gumazir kam, a?”

³⁹ Ezi Pol kamaghın migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighın aven itir nguıbam

Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamin gumazim. Ki ni migei, ni na amamangatightima, ki akatam gumaziba ko amizibav kimasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar ekiam a mikemezi, Pol adiriziamin tugha uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghira nimira iti. Ezi a

22

Hibrun akamin me migei, ¹ “Nan adarasi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.”

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin migei, ³ “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Tarsusin nguibamin na bate, Silisian Distrigh. Ezi ki nguibar kam Jerusalem in ikiava aghungi. Ki Gamalielin agharimin itima a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar gavgafi. ⁴ Ki faragha gumazir nighnizir gavgaviba itiba Tuavir Kam in gin zuima, ki me gasighasisi. Ki me misozima me ariaghiri. Egha gumazamiziba bar moghira men suighava senbar me ikiava me isa kalabusin averiam garisi. ⁵ Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumaziba bar nan arazibagh fo, egh me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kam in gin zuiba, kalabusbar min me inigh

22:3: Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:4:** Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:5:** Ap 9:2

Jerusalemın izıva, mızazıba me danıngam. Egha kı bizir kam bagha Damaskusın ghu.”

Pol manmaghın amıgha datırıghın İesus bagha nıghnızir gavgavım an itı

(Aposeł 9:3-19 ko 26:12-18)

⁶ Egha Pol mıgıa ghua kamaghın me mıgei, “Kı aruer arızımın Damaskusın boroghıra zuıma, angazangarır gavgavım Godın nguıbam ikıa bar na gısıra. ⁷ Ezi kı nguazım girıghava orazıma, tiarır mam na mıgei, ‘Sol! Sol! Nı manmagh sua na gasıghası?’

⁸ “Ezi kı an azara, ‘Ekıam, nı tına?’

“Ezi tiarır kam na ikara, ‘Kı Nasaretın gumazım İesus, nı na gasıghası.’ ⁹ Ezi na ko zuır darası, me angazangarımın ganıgha, egha me mıgırıgıam baragha deragha fozır puvatı, tına na mıgei.

¹⁰ “Ezi kı azara, ‘Ekıam, kı manmaghın damuam?’

“Ezi Ekıam na mıgei, ‘Nı dikavıghıva Damaskusın mangı. Eghti gumazıtım munagh, kı nı bagha mısevezır ingangarıba bar, a dar nı mıkimam.’ ¹¹ Ezıma angazangarır kam nan damazımning okavızı, kı garır puvatı. Kamaghın amızıma na ko itır darası me uan dafarıbar na inıgha Damaskusın ghu.

¹² “Ezi gumazır mam, an zıam Ananias, a God baghavıra ikıava, egha Moses Osırızır Arazıba bar deraghavıra dar gın zui. Ezi Judan Damaskusın itır darası, me a mıgıa ghaze, a gumazır aghuım. Ezi a ıza nan gari. ¹³ A nan boroghın tugha, egha

migei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

¹⁴ “Ezima Ananias na migei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamın ganıva, an akamın otivir migirigiaba baragh. ¹⁵ Ni an akam akunıva, egh ni ganıgha oraghizir bizibar gun gumazamizıba bar me mikimam. ¹⁶ Ezi datirighın ni tizıbav zuai? Ni dikavigh rueghıva, egh an ziamın diaghtıma a nin arazir kuraba gin amadagh.’ ”

God Kantrin Igharazibar Gumazıba bagha Pol amada

¹⁷ Egha Pol migia ghua ghaze, “Egha ki gin uamategha Jerusalemın izeghava, ki Godın Dipenimın aven God ko migia ikiava irebamın mın bizimın gari. ¹⁸ Ki Ekiamın garıma a na migei, ‘Ni zuamıra dikavighıva Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntıma, me a bareghan kogham.’

¹⁹ “Ezi ki a ikara, ‘Ekiam, gumazir kabagh foz, ki God ko migeir dipenibar arua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itıba suıgha me kalabus garıgha, me misosi. ²⁰ Ezi nin akam akurir gumazir kam Stıven, me a misoghezı an areme. Ezi ki an boroghın tughav ikiava, egha nan damazim arazir kamın garıma a dera. Ezi ki Stıven misoghezıma an aremezir darazir korotiar ruaribar gari.’

22:14: Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 **22:15:** Ap 23:11, 26:16

22:16: Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:18:** Ap 9:29-30

22:19: Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1

21 “Ezi Ekiam na miġei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagħ ni amangam.’”

Pol midorozibar gumazibav ġia ghaze, ki Romin gumazim

22 Ezi gumazamizir avirim Polin miġirigiaba baragħa ghua miġirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagħ mangasa. Ezi Judaba magħira tiariba akarava, egha dagarvasi, “E a misueghtima an aremegħ! Gumazir kamagħin amim nguazimin ikian kogħam.”

23 Egha me dagarvagħa uan korotiaba maku-rava egha nguazir minemniaba pin da akuri.

24 Ezi Romin midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar għu. Ezi a kamagħ deragħ fogħasa, manmagħin amizima me Pol kamagħin a dagarvasi. Kamagħin a bizir kam ġifogħasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsiġh. 25 Ezi me Polin sorogħafariba ikegha a fozorogħasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavmanin osirizir arazitam Romin kantrin gumazitam damuasa ian amaman-gati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizi puvatigħa egh na fozorogħasa.”*

26 Ezi midorozir gumazibar garir gumazim kamagħin oreghava, Romin midorozir gumazibar

22:21: Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 22:22: Ap 21:36

22:25: Ap 16:37 * 22:25: (22:25) Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamagħin miġiava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozorogħan kogħam.

ekiam bagha ghuava a miġei, “Ni manmagħin damuam? Kar Romin gumazim.”

²⁷ Ezi midorozir gumazibar ekiam Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikara, “Are, kirara.”

²⁸ Ezi midorozir gumazibar ekiam kamagħin miġei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazim in oto.”

Ezi Pol kamagħin miġei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.” ²⁹ Ezi an azangsigħasava amir gumaziba me kamagħin oreghava, zuamira uarigh ekuigha sagħuiam in tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar ekiar sen in Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamagħin a uaghan atiatingi.

Pol Judan kot in aven akam akuri

³⁰ Ezi amimzarakan midorozir gumazibar ekiam bar deragh fogħasa, Pol arazir tizim gamizima, Judaba a miġei. Ezi a Pol in senba firigha, egha God in ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kot in aven itir gumaziba bar men diazima me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghua men damazim in

23

anetizima a tughav iti. ¹ Egha Pol dikiravira Judan kot in aven itir gumazibar garava egha kamagħin me miġei, “Nan adarasi, ki ingangarir God bagħava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirigh in tu. God nan niġhnizibagh fo, ki

uan araziba deravira da tuisigha egha arazir aghuimin gin zui.”² Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias Polin akatorim misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.³ Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikiava Moses Osirizir Arazibagh gisin tugha na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

⁴ Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazir dapanim akar kuramin a migei.”

⁵ Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Akar kurabar ia uan atrivibav kiman marki.’ ”

⁶ Ezi Pol fo me marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Ki nighnizir gavgavim kamaghin iti, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isava kot gati.”

⁷ Egha Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.

23:2: 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 * **23:3:** (23:3) Wok Pris 19:15 kamagh migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamagh migei, ofa gamir gumazir dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28 **23:6:** Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5

⁸ (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹ Kamaghin amizi adoghadozir dafam otozi Judan arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duar tam ti a mikemeghama.” ¹⁰ Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar ekiam kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, a bighregham. Kamaghin a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

¹¹ Ezi aminim tirazi ua dimangan Ekiam an boroghin tugha ghaze, “Ni atiatingan marki! Ni Jerusalem nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim.”

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

¹² Egha amimizarakan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akiri, “E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangi dughiar Pol aremegham.” ¹³ Akam akirizir gumazir kabar dibobonim a 40 gafira. ¹⁴ Egha me Judan gumazir dapaniba ko ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghuava kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam ramam.” ¹⁵ Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba,

23:8: Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23 **23:15:** Ap 25:3

ia mīdorozir gumazibar ekiam kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin miḡiriḡiar otevitam deravira a ḡifoghasa. Eghti e a bagh pīragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”

¹⁶ Ezi me miḡeima Polin amizimin otarim oregha ghua mīdorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

¹⁷ Ezi Pol Romin mīdorozir gumazir 100 plan garir gumazir mamın diagha ghaze, “Otarir iḡiar kam inigh mīdorozir gumazibar ekiam bagh mangi. A bizir mam a mikimasa.” ¹⁸ Ezi mīdorozir gumazibar garir gumazim Polin amizimin otarim inigha mīdorozir gumazibar ekiam bagha zui.

Egha mīdorozir gumazibar garir gumazim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir iḡiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir iḡiar kam ni mikimamin miḡiriḡiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”

¹⁹ Ezi mīdorozir gumazibar ekiam otarimin dafarim suiragha aning min ghugha an an azara, “Ni tizimin na mikimasa?”

²⁰ Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumizaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an miḡiriḡiaba iniam. ²¹ Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin ni me baraghan marki. Me akam akirigha ḡifa, me daghetam ko dipatam rameghan kogham mangi me a misueghti an aremeghivira ḡivagham. Datirighin me nin amamangatighamin akamra mizuai iti.”

²² Ezi midorozir gumazibar ekiam anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tav mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

²³ Egha midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazir 100 plan garir gumazir pumuningin diagha kamaghin aningin migei. “Gua 200 midorozir gumaziba ko 70 pla hoziar gumaziba ko 200 pla afuzir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi. ²⁴ Egh ni Pol isin dapiamin hoziataba uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”

²⁵ Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin akinafarim osiri:

²⁶ Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri.

Dughiar aghuim, ni deravira iki.

²⁷ Judaba gumazir kamın suiragha a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Romın gumazim, egha ki uan midorozir gumaziba ko ghuava ua a ini. ²⁸ Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu. ²⁹ Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamuava pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati. ³⁰ Gumazir

man na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

³¹ Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto. ³² Amimizaraghan hoziar gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenimin Jerusalem in ghue. ³³ Ezi hozin zuir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga egha Pol isava a ganingi. ³⁴ Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, "Ni provinsin manamin gumazim?" Ezi Pol kamaghin migei, "Ki Silisian gumazim." Gavmanin gumazir aruam kamaghin oregha, ³⁵ egha ghaze, "Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham." Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh egh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

¹ Dughiar 5 pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananaias, a Judan gumazir dapanir maba ko Rom in gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha me akar kam bagha Pol isi kot darighasa. ² Egha gavman gumazir ekiam Polin diazima an aven ghuzima, Tertulus,

Feliksın damazımın maghıram akabar a gasi. A kamaghın mıgei, “Gumazir Ekiam Feliks, nı en akurazıma e dughıar ruarımın bar deraghvıra iti. Nın nıghnızır aghuarımın nı en akurvagha en kantrin aven itir bizir avırıbar akırı. ³ Nguibaba bar ko dughıaba zurara e bar nı mınabi: Feliks, nı bar gumazir aghuım.

⁴ “Ezi kı nın suiraghtıma nı dughıar ruarımın ikeghan kogham, nı en deragh en akar otevim baraghasa, kı nın azangsisı.

⁵ “E gumazir kamın garıma an osımtızır avırıbagh ami. A Judan nguıbaba bar dar itıba adarıba koma mıdorozıba fomıra dagh ami da otıfı, a Nasaretın ifarır darası, gumazır dapanım. ⁶⁻⁸ Egha uaghan Godın Dıpenım damutı a Godın damazımın mızegha kuvıghasava ami. Bizır kam bagha e an suıghasa. Kamaghın nı uabı gumazır kamın azaraghıva, egh nı deraghvıra akar e a gasıbagh fogham.”*

⁹ Ezi Judaba uaghan Tertulusın akuragha akaba bar Pol gası. Me kamaghın mıgei, bizır kaba bar guızbangıra.

Pol Feliks mıgei

¹⁰ Ezi gavman gumazır ekıam mıkımasa dafarım Polın akuızıma, a kamaghın ikara, “Kı fo, azenır avırıba nı gumazamızır kabar jasın iti.

24:5: Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 **24:6-8:** Ap 21:28-30 * **24:6-8:** (24:6-8) Fofozır gumazır maba kamaghın nıghnısı, mıgırıgıar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghın iti: “E uan arazıba bagh a isı kot darıghasa. Ezi puvatı, mıdorozır gumazıbar ekıam Lisias uan gumazıba ko izava en tongın an suıragha a gekuı. Egha kamaghın mıgei, ‘Tına gumazır kam kot darıghsı nı bagh kagh izı.’ ”

Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera. ¹¹ Ezi ni puram azangsighiva, egha ni fogham, ki 12 plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalemın ghuavanabo. ¹² Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalemın aven me akuva men navibagh inivizir puvati. ¹³ Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

¹⁴ “Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fava egha Tuavir kamın zui. Tuavir kamın ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikiava, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti. ¹⁵ Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikiava kamaghin fo, a ua gumazir ovengeziba me damutima me dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. ¹⁶ Kamaghin ki zurara God ko gumazibar damazimin uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangasa, ki pamtem ingari.

¹⁷ “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, egha uamategha Jerusalemın ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazir onganarazibar

24:11: Ap 21:17, 21:26, 24:17 **24:14:** Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 **24:15:** Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10

akurvaghasa dagiaba, da inigha izi. ¹⁸ Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan garima ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizima, niginir aviriba uaghan puvati.† ¹⁹ Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan ikiva, me uari kagh iziva, nin damazimin na isiva kot darigh. ²⁰ Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. ²¹ Ezi ki ti men tongin tughav ikia migia dia mikemezi me a gifongezi puvati. Akar kam, ‘gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.’ ”

²² Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judaba migia ghaze, “Ia orarkegh. Lisias, midorozir gumazibar ekiam izitima, ki ian migirigiabar kiram.” ²³ Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazim migei, egha ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvati me ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazima a azenir pumuningin kalabusin iti

²⁴ Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks

† **24:18:** (24:18) Tertulus ves 6in Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikurvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 **24:21:** Ap 23:6, 28:20 **24:22:** Ap 23:26 **24:23:** Ap 27:3, 28:16, 28:30

Polin diaghava egha a miğiriğiaba barazima a niğniğzir gavgavim Kraıs İesusın itir arazıav gei. ²⁵ Ezi Pol Godın damazımın derazir arazımın miğiriğiäm gamua egha navir ghurımın arazım dıkabırir arazımın miğiriğiäm gamua, egha Godın Kotiar Gın Izamin miğiriğiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghıra tuzıma, ni mangi. Ki gın dughiatam ikıva ua nin di- agham.” ²⁶ Ezi dughiar kamra Feliksın niğniğzim ghaze, Pol dagıataba inigh a danıngtıma a Pol ateghtıma a mangam. Bizir kam bagha dughiar avırıbar an deıma Pol izava a ko miğiriğiaba ami.

²⁷ Ezi azenir pumuning gıvazıma, Porsius Festus a Feliksın danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasava a Pol ataghızıma a kalabusın ikiavıra iti.

25

Pol ghaze, Sısar nan kotiam baragham

¹ Ezi Festus Judian Distrighın izezi, dughiar pumuning ko mıkezim gıvazıma a Sisaria ategha Jerusalemın ghuavanadi. ² Festus Jerusalemın ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapanıba Festusın kotiamın tugha akaba Pol gası. ³ Me pamten Festus kamagh a miğei, ni en akuragh egh gumazir kam amadaghti, a Jerusalemın ghuavanang. Me gumazir maba miğia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghın amizi, me kamaghın Festus miğei. ⁴ Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarian kalabusın iti. Ezi ki gurumra Sisarian

24:27: Ap 25:9, 25:14 **25:2:** Ap 24:1, 25:15 **25:3:** Ap 23:12, 23:15

magiram. ⁵ Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiriva kotiam baragh.”

⁶ Festus 8 pla o 10 plan dughiaba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimizaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. ⁷ Pol izava otozima Judan Jerusalemın ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusın akazir puvati.

⁸ Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godın Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.”

⁹ Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnighava Polın azara, “Ni kotiam bagh Jerusalemın ghuvanaboghtima, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifonge, o?”

¹⁰ Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sisarın kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitamın Judabagh amizir puvati. ¹¹ Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ki ovengam. Ki ovevemın arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan

25:7: Ap 24:5-6, 24:13 **25:8:** Ap 24:12, 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19

kotiam baraghasa ki ifonge!”*

¹² Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, egha Polin miġei, “Ni Sisar nin kotiam baraghsi, aria ni Sisar bagh mangi!”

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

¹³ Ezi dughiar maba ġivazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin ġaniva dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.†

¹⁴ Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin ġun Atrivim Agripa miġei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus ġatizi a ikiavira ikia kagh iti. ¹⁵ Ki Jerusalem in itima ofa ġamir ġumazir ekiaba ko Judan ġumazir dapaniba akaba a ġasa azangsiġha ghaze, an osimtizim bagh ni mikemeghti, midorozir ġumaziba a misueghti an aremegham.

¹⁶ “Ezi ki kamaghin me miġei, ‘Rom in arazimra kara, me ġumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a ġasir ġumaziba ko kotiam in tugham. Egh a me ko me uarir ġanam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam ġuiz in bizim o puvati.’

¹⁷ “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimizaraghan ki kotiam ġaperagha ġumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize. ¹⁸ Akam asir ġumaziba me akam Pol ġasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava

* **25:11:** (25:11) Rom in Arazibar mam ghaze, Rom in ġumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** (25:13) Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jon in dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin ġan. **25:14:** Ap 24:27

a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati. ¹⁹ Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamra itima me bizir kam bagha uari adosi. ²⁰ Ki akar kamın mingarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghın an azai, ‘Ni ti Jerusalemın mangıva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’ ²¹ Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusın ikiam, eghti gın Sisar nan kotiam baragham.’ Kamaghın ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusın iti. Eghti ki gın tuavitam batoghıva Sisar bagh anemangam.”

²² Ezi Agripa oregha kamaghın miği, “Ki uabi gumazir kam baraghasa.”

Ezi Festus kamaghın miği, “Ni gurumın an kotiam baragh.”

²³ Ezi amımızaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimın kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazir aruaba ko nguibar ekiamın gumazir aruaba sara me gumaziba itir naghın aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

²⁴ Ezi Festus kamaghın miği, “Atrivim Agripa ko ia bar e ko kagh itir darasi, ia gumazir kamın gan! Judan gumazamizir Jerusalemın itiba ko Sisanian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, ‘Ni a misueghti an aremegh, an angamra ikian marki!’ ²⁵ Ezi ki an aremeghamın arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghın ki a isa Romın

25:19: Ap 18:15, 23:29 **25:20:** Ap 25:9 **25:23:** Mt 10:18, Mk 13:9 **25:24:** Ap 25:2-3, 25:7, 22:22

anemadi. ²⁶ Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

²⁷ “Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amangiva, an arazimin gun osirighan koghtima, kar arazir aghuim puvati.”

26

Pol Agripa migei

¹ Ezi Agripa kamaghin Pol migei, “Ni uabi uan akam geghan.”

Ezi Pol uan agharim fegha egha uan akabav gia ghaze, ² “Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi a bar dera ki an gun ni mikimam. ³ Kamaghin ami, ni e Judaba en araziba ko bizir e migia uarir atariba ni bar a dagh fo. Kamaghin ki nin azai, ni nimira daperagh ikiva nan akaba baragh.

⁴ “Ezi Judaba me bar na gifo, nan ikirimirimin ki aghirimin ikia uan nguibamin uan adarazir ko ikia ghua iza gin ki iza Jerusalem in iti.* ⁵ Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikiava, egha Farisibar gumazir mam in otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar buragh-buraki.

* **26:4:** (26:4) Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan.

26:5: Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5

⁶ “God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamın iki-ava a bagha datirighin kotin iti. ⁷ Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12 plan adarasi, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamın, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ “Manmaghin amizima ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazir oveaghueziba me damuti me ua dikavam?”

⁹ “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

¹⁰ “Egha ki bizir kaba Jerusalemın dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim ini, egha ki Kraisin adarazir aviriba me isa kalabus gati. Ezi gumazir dapaniba me misoghtima aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham. ¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipeniba roa dar aven ghua, men suigha egha me misosi. Ki kamagh sua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

Pol uabi geghari, a manmaghin Kraisin anavin oto
(Aposel 9:3-19 ko 22:6-16)

12 Egha Pol miġia ghua kamaghin miġei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazima ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu. 13 O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghuava, egha garima, angazangarir mam Godin nguibamin ikegha iza, angazangarir kam bar gavgavigha egha aruemin angazangarim gafira. Ezi na koma arui darasi koma ko, a bar e gisira. 14 Ezima e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na miġei, ‘Sol, Sol, ni manmagh sua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghasava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

15 “Ezima ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam ikara, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti. 16 Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghtima, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, na dar gun mikimam. 17 Eghti ki nin ganiva nin akurvagham, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba paza ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, 18 eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatemin arazir kurabagh asaraghiva, angazangarimin izi. Egh me Satanin atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangam, eghti me nighnizir gavgavim nan itir

gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damusi, ki me bagha ni amadi.’ ”

Pol uan ingangarimin gun Agripa migei

¹⁹ Egha Pol migia ghua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki. ²⁰ Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akunigha, egha Jerusalem in akam akunigha, egha Judan nguibaba bar dar akam akurava, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh egh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’ ²¹ Ezi ki bizir kabar akam akurima, me Godin Dipenir avizibar nan suira. Eghti Judaba na misueghtima ki aremeghasa. ²² God nan akurazima ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. ²³ Me ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais mizazim inighiva aremegh, egh a gumazir faragh dikavigham. Eghiva a Godin angazangarimin gun Israelba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikimam.”

26:20: Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14 **26:21:** Ap 21:30-31

26:22: Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21 **26:23:** Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18

Pol Agripa niġhnizir gavgavim Godin ikiasa an a miġei.

²⁴ Pol akam akuravira itima, Festus akar aruam kamaghin miġei, “Pol, ni ongani! Ni suren aviriba dagh amima, da ni gamima ni ongani!”

²⁵ Ezi Pol kamaghin miġei, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira miġei, ki niġhnizim ikiava ki miġei. ²⁶ Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otivizir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizima ki atiatir puvatigha, dar gun bar Atrivim Agripa miġei. ²⁷ Atrivim Agripa, ni niġhnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni niġhnizir gavgavim iti.”

²⁸ Ezi Agripa kamaghin Polin azara, “Ni ghaze, dughiar otevir kam ni na mikim na damightima, ki Kraisin ananavin otogham ti?” ²⁹ Ezi Pol a ikara, “Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikeghiva ia isi kalabus darighan, ki aghua.”

³⁰ Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi koma gumazir me ko ikeziba, me dikavighava ³¹ dipenim ategha ghua, egha uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”

³² Ezi Agripa kamaghin Festus miġei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, egha firiaghrighai.”

Pol Romin nguibar ekiamin zui

27

(Sapta 27-28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, egha me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isava 100 plan midorozir gumazibar garir gumazimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarin garir midorozir gumazibar mav.* ² E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E amimizaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamuava anetaghizi a uan adarazi bagha zuima me dagheba ko bizibar an akurvasi. ⁴ E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin arighatizimin aminim amirazir naghin zui. ⁵ E ongarir ekiam a bigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto. ⁶ 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim kagh Aleksandrian kurimin gari a Italin mangasa. Egha a batogha e isava a gati. ⁷ Egha e dikavigha kurim

27:1: Ap 25:12, 25:25 * **27:1:** (27:1) Pol Jerusalem in izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17 in gan. Ezi Pol Judia ategha Rom in zuima, Luk ti uaghan a ko ghu. **27:2:** Ap 19:29 **27:3:** Ap 24:23

dughiar aviribar nimiru zuima e pamten ingarava ghua nimiru Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgazima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin arighatizimin oto, Salmonin arighatizimin nguazir otevimin boroghin. Egha Kritin aminim vai puvatizir danganimin ghuaghiri. ⁸ Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghiram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghrazar dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,† ¹⁰ “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira mangiva dughiar kuram batoghtima kurim ko bizir aviriba ovengam. E uaghan ovengam.”

¹¹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki. ¹² Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kam in ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangvira ikiasa migei. Egha ghaze, manmaghin e Finiksra otivighiva ikiti aminir ekiam givagham. Kar Kritin arighatizimin itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin arighatizimin Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

† **27:9:** (27:9) Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazimizar arazir kuraba da gin amadi. Ezi ni gansi, Wok Pris 23:26-32. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenian Ongarimin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22

13 Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghin me kurimin anka asigha egha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui. 14-15 Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, "Not ko Istin tizimin dikavir aminim." A Kritin arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui. 16 E ghua Kaudan arighatizimin miriamin ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar ingangarir ekiam gami. 17 Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, egha me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir dadarimin gighimin ghuanangan atiatigha, egha kurimin selba akunizi aminim kurim gisivaghsvazima a zui. 18 Ezi aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e misosi. Ezi amimizaraghan kurimin ingarir gumaziba kurimin aven itir biziba isava ongarim da makuri. 19 Dughiar mizezimin me kurimin sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da makuri.‡ 20 Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi aminim pamtem vavira iti. Kamaghin bar abuan e uarir akurvaghamin nighnizitam bar en itir puvati.

‡ 27:19: (27:19) Grighin akam deravira bizir kam a mikemezi puvati.

Egha ghaze, e arimighregham.

²¹ Dughiar ruarimîn gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamîn tugha kamaghîn migei, “Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, ezi bizitaba oveghan koghai. ²² Ki datirighîn ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghîn ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghîn amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham. ²³ Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan Godin ensel iza na boroghîn tugha kamaghîn migei, ²⁴ ‘Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangsim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimîn itiba, me oveghan kogham.’ ²⁵ Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghîn fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghîn, ia gavgafigh atiatingan marki ²⁶ E kurim ateghti a mangi arighatizitamîn dadarimîn poroka.”

²⁷ Ezi 14 pla dughiaba givazi ghua dimagarimîn aminim e givarazi e Mediterenianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimîn ingarir gumaziba nighnisi, e nguazimîn boroghîn izi. ²⁸ Ezi kamaghîn me ongarimîn konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimîn konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimîn abarima a 30 mitan tu. ²⁹ Ezi me kamaghîn

27:22: Ap 27:10, 27:31 **27:23:** Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9

27:24: Ap 23:11 **27:25:** Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 **27:26:** Ap 28:1

atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighregham. Egha me ankan 4 pla kurimin girakirangin a da akunigha, egha aminim zuamira tiasa me God ko miği. ³⁰ Egha kurimin ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botin muziarim isava ongarim dafa. Egh ifar suam, kar kurimin guamin tir anka. ³¹ Ezi Pol kamaghin 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ko midorozir gumazibav gei, "Gumazir kaba kurimin ikian koghti, ia ovegham." ³² Kamaghin midorozir gumaziba botin muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³ Egha aminim tiasava amima Pol daghetam ramasa bar me gakaghori, "Ia, 14 plan dughiba ian dughoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati. ³⁴ Ezi datirighin ki daghetam iniasa ia gakaghori. Dagem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongin tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham." ³⁵ A kamaghin mikemegha givagha, egha bretin mam inigha bar men guamin God minabi. Egha anebigha maghiram anepi. ³⁶ Ezi kamaghin me bar navir aghuarim ikiava egha uari dagheba api. ³⁷ E gumazir kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu. ³⁸ Egha me amegha naviba izivagha, egha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

27:31: Ap 27:22 **27:34:** 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 **27:35:**
Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5

³⁹ Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamın gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kamın azenan mangasa, me ifonge. ⁴⁰ Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha kurimin guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarimin zui. ⁴¹ Ezi kurim ghuava ongarir torimin itir gigir fightizimin ghuavan-abogha, egha maghiram aperaghav iti. Kurimin guam ghua gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozi a bar biaghire.

⁴² Midorozir gumaziba kamaghın nighnigha atiati, kalabusın gumazitaba mangıva dadarimin otivigh arimagiregham. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. ⁴³ Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim, a Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Uari suvim gamua foziba, a me migia ghaze, ia faragh kurimin uari akunigh uari suvim damu dadarimin mangi. ⁴⁴ Eghti igharazir darazi ter arariba ko kurimin arariba dagh isın mangi. Ezi me kamaghın bar moghira deravira nguazimin otifi.

28

Pol Maltan arighatizimin iti

¹ E deraghavira ghuava ongarir dadarimın otivigha, egha e gara fo, e arighatizir mamın ti, an ziam Malta. ² Ezi gumazir arighatizir kamın itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim izima, en mikarziba bar orange, kamaghın amizi e avimın fingasa, me e bagha avim atigha egha e inigha avim boroghira ghu. ³ Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizima an azenan oto. Egha kuruzim Polın agharim givigha guraghav iti. ⁴ Ezi arighatizir kamın itir gumazamiziba kamaghın an garima, kuruzim an agharim gitoroghav itima, me kamaghın uariv gei, “Gumazir kam ti gumazibav sozi da ariaghirir gumazim, an ongarimın aremezir puvati. Kamaghın amizi, godın arazir kuraba ikarvazim datirighın a ikarvaghaz ghaze, an angamra ikian kogham.” ⁵ Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim gira ghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati. ⁶ Ezi gumaziba pura Polın mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarimın an gara a mizua ghuava puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, a godın mam.

⁷ Ezi nguazir mam danganir kamın boroghira iti, kar Publiusın nguazim, an arighatizimın gavman gumazir dapanim. An e inighava uan dipenimın ghuzi e dughiar pumuning ko mizezimın a ko itima a deraghvira en garima e iti. ⁸ Ezi an afeziam aria iti, an mikarzim an feima, ezi a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasava

28:2: Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11 **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19 **28:6:** Ap 14:11 **28:8:** Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15

aven ghu, egha a bagha God ko mikemegha, gin uan dafarimning a gisin atizima, a ghuamaghe. ⁹ A kamaghin amizima, arighatizir kamın itir arımarıar gumazıba bar moghıra izıma a me gamıma me ua dera. ¹⁰ Me arazir aghuıbar e gamı, ezi e me ataghrazıma, me bızır e puvatızıba e ganıgava egha da isa kurım garısı.

Pol ghua Romın oto

¹¹ Ezi iakinir pumuning ko mıkezım gıvazıma e mangasa. Ezi kurır mam Maltan itıma, amınır ekıamın dughıam gıfa. An Aleksandrian nguıbamın kurım. Kurımın guamın god Susın otarır fufuzımningın nedazımning an itı. Anıngın zıamning Kastor ko Polluks. ¹² Ezi e ghua Sirakyusın otıvıgha, dughıar pumuning ko mıkezımın an itı. ¹³ Egha e kagh dıkavıgha ghua Regıumın otıfı. Egha amımızaraghan, Sautın amadaghan amınım dıkavızı, e dughıar mıkezımın e Puteolin otıfı. ¹⁴ E kagh Kraısın adarası men marazı batıfı. Ezi me 7 plan dughıabar uarı ko ikıasa e mıkemezi, e me ko itı. Kamaghın e me ko ghua Romın nguıbar ekıamın oto. ¹⁵ Ezi nıghnızır gavgavım İesusın itır darası Romın ikıava e barazıma e izıma, ezi me e batıvasa izı. Ezi e Apıusın bızıba amadıır danganıım ko Pasındıan Dıpenır 3pla itır danganıımın me bato. Ezi Pol men ganıgha, egha God mınabagha an navım gavgavımını. ¹⁶ Egha e Romın otıvızı, gavmanın gumazır dapanım Polın amamangatıgha ghaze, a uabıra dıpenıtamın ikıtı mıdorozır gumazıtam an ganam.

Pol Romın akar aghuim kuri

¹⁷ Ezi 3 pla dughiaba gıvazıma, Pol Judan gumazir dapanir ekiabar diazıma me iza uari akufa. Ezi a kamaghın me mıgei, “Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarasi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalemın na kalabus gatıghava, egha na isa Romın gumazibar dafarim gati. ¹⁸ Ezi me nan kotiam baragha, egha nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damıghıva ovegham. Kamaghın amizi me na ataghraghasa. ¹⁹ Ezi Judaba kamaghın aghua. Kamaghın amizi ki tuavıba ua puvati. Ki ghaze, Sısar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi akam me gasamin bizir mıngaritam itir puvati. ²⁰ Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghın ki ian ganıva ia ko mıkimasa. Ezi ki nıghnızir gavgavim ikia mızuai bizir kam, Israelba bar uaghan a mızuai. Bizir kam bangın me datırıghın senın kamın na ike.”

²¹ Ezi me kamaghın Pol ikara, “E Judian Provinsın gumazıba da akınafarir osirizir nı mıgeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazitam iza eghaghanitam e geghara egha mıgırıgıar kuratam nı gamizir puvati. ²² E fo, nguıbaba bar men gumazamizıba mıgırıgıar kurabar Judan aven itir dakozir igıar ıgharazir kam mıgei. Kamaghın amizi, e nın nıghnızim baraghasa.”

²³ Ezi me dughiar mam diborogha, gumazir avırıba iza Pol bagha a itir dipenir kamın zui.

28:17: Ap 21:33, 24:12-13, 25:8 **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31

28:19: Ap 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti

2:9, Fm 10, 13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14

Mizarazimîn ghua guaratizimîn, a God Bizibagh Ativir Arazimîn akam geghara an gun me miġei. Egha Moses Osizirir Arazibar akaba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, an akar kabar men niġhniziba fava miġei. Egha akar kabar me niġhnizir gavgavim Iesusin ikiasa a ifongegha pamtem ingara me miġei. ²⁴ Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi niġhnizir gavgavim dar ikian aghua. ²⁵ Egha me uarira uarir tongin akaba uariv sogha egha me mangasava amima, Pol akar abuananam me miġei, “Godin Duam guizbangira ian ovavibav keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimîn kamaghin ia mikeme,

26-27 ‘Gumazamizir kabar naviba ikuvigha gifa.

Me uan kuaribar oraghan aghuaghava,
egha me uan damazibar ganan aghua.

Me kamaghin amima, ki ghaze, marki.

Me uan damazimîn ganighai,
egha me uan kuaribar oreghai.

Me kamaghin aghua.

Me kamaghin amua bizibagh fozir pu-
vati.

Me amua guizin navibagh iragha na bagha izezi,
ki me gamizi me deraghai.

Me kamaghin damuan aghua.

Kamaghin, ni gumazamizir kaba bagh mangi, egh
kamaghin me mikim,

Ia akam baraghiva,

egh ia an mingarim gifoghan kogham;

ia ganiva,

egh ia bizitamın ganighan kogham.’ ”

²⁸⁻²⁹ Egha Pol miğia ghua, kamagh miğei, “Kamaghın ami, ki kamagh sua, ia kamaghın fogh, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha anemadagha gıfa. Eghti me oragham!”*

³⁰ Pol azenir rubuzir pumuningın dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimın izima a bar akonge.†

³¹ Eghava Pol God Bizibagh Ativir Arazimın akam akurava egha gumazamiziba Ekiam Kraıs İesusın akabar men sure gami. Egha a uaghan ati-atir puvatı, bizitam bar an tuavim apırizir puvatı.

28:28-29: Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11

* **28:28-29:** (28:28-29) Fofozir gumazir mabar ghaze, miğirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, “Pol akar kam mikemegha gıvazıma, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongın otozıma me uarira uariv gıa, akabar uariv sosi.” **28:30:** Ap 28:16 † **28:30:** (28:30) Luk azenir pumuning Pol batozir bizimın gun e mikemezir puvatı. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanın gumaziba kalabusın a fırizi a ghua nguıbar ıgharazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romın gavmanın gumaziba Pol misoghezima an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua
New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was
published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer
Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual
words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea